

Investeeringisfondide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 töandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85) (edaspidi *direktiiv*). Vastavalt muudetakse investeeringisfondide seadust, Finantsinspektsiooni seadust, kindlustustegevuse seadust ja kogumispensionide seadust. Eestis võivad töandjad teha oma töötajate, avalike teenistujate, juhtimis- ja kontrollorgani liikmete eest sissemaksid III samba pensioniskeemidesse – vabatahtlikesse pensionifondidesse ja täiendava kogumispensioni kindlustuslepingutesse. Investeeringisfondide seadus võimaldab ka eraldi töandja pensionifondide loomist. Viimaste tegevust reguleeribki direktiiv, mis Eesti õigusesse üle tuleb võtta. Eestis ühtegi töandja pensionifondi ei ole.

Lisaks direktiivi ülevõtmisega seonduvale muudetakse eelnõuga ka kohustuslike pensionifondide tasusid. Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäärad on kehtestatud investeeringisfondide seaduse rakendussätetes ja kaotavad kehtivuse 2019. aasta 1. jaanuarist. Eelnõuga kehtestatakse uus valitsemistasu piirmäär, muudetakse pisut kohustuslike pensionifondide vara mahust sõltuvat valitsemistasu määra vähendamise korda ja kehtestatakse võimalus võtta heade investeeringitulemuste korral edukustasu. Lisaks muudatustele tasudes, on üle vaadatud ka kohustuslike pensionifondide investeeringispiirangud. Eelnõuga tehakse muudatusi kohustuslike pensionifondide investeeringispiirangutes, et pakkuda laiemaid investeeringisvõimalusi võimalikult hea tootluse saavutamiseks. Muuhulgas lubatakse edaspidi kogu pensionifondi vara investeerida aktsiatesse (hetkel võib kuni 75% pensionifondi varast investeerida aktsiatesse ja aktsiafondidesse).

Samuti muudetakse 2017. aasta jaanuaris jõustunud uue investeeringisfondide seaduse mõningaid probleemkohti, mis on välja tulnud uue seaduse rakendamise käigus. Kuna investeeringisfondide regulatsioon on suures osas Euroopa Liidu õiguse põhine, on küsimusi tekitanud IFS sätete muudatused suures osas seotud finantssektori direktiivide selgema harmoneerimisega Eesti õigusesse.

Kui eelnõu võetakse seadusena vastu, jõustub see 2019. aasta 13. jaanuaril, mis on direktiivi ülevõtmise tähtaeg. Kohustuslike pensionifondide tasusid ja investeeringispiiranguid puudutavad normid jõustuvad 2019. aasta 1. jaanuaril.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna nõunik Kertu Fedotov (tel 611 3048, kertu.fedotov@fin.ee) ja peaspetsialist Tõnu Lillelaid (tel 611 3786, tonu.lillelaid@fin.ee) ning finantsturgude poliitika osakonna peaspetsialist Janika Aben (janika.aben@fin.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist osakonnajuhataja ülesannetes Virge Aasa (tel 611 3549, virge.aasa@fin.ee). Eelnõu toimetab keeleliselt Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteoimetaja Sirje Lilover (tel 611 3638, sirje.lilover@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse investeerimisfondide seadust (RT I, 30.12.2017, 28), Finantsinspektsiooni seadust (RT I, 30.12.2017, 3), kindlustustegevuse seadust (RT I, 31.12.2017, 1) ja kogumispensionide seadust (RT I, 22.03.2018, 2).

Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega.

Eelnõu on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensionide asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85) ülevõtmisega Eesti õigusesse.

Eelnõus esitatud kohustuslike pensionifondide tasusid puudutavad muudatused on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punktiga 2.8, mis kohustab rahandusministrit 2018. aasta maiks valmistama ette analüüsi ja ettepanekud kohustuslike pensionifondide kulude, tasude ja investeringute kohta. Vastav analüüs on esitatud seletuskirja lisas 1.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Eelnõu eesmärk

2.1. Uue regulatsiooni ja eelnõu algamise vajalikkus

Eelnõu algamine on seotud direktiivi ülevõtmisega. Direktiivi näol on tegemist terviktekstiga, mis sisaldab ka mitmeid sama valdkonna eelmise direktiivi sätteid. Olulisemad seadused, mis Eestis tööandjapensioni reguleerivad, on investeerimisfondide seadus, kogumispensionide seadus ja tulumaksuseadus.

Ilma kehtivaid seadusi muutmata ei ole võimalik direktiivi Eesti õigusesse üle võtta.

Eelnõu eesmärk on kaasajastada tööandja pensionifondide regulatsiooni, muutes tööandja pensionifondi valitsejate ja määratud väljamaksetega tööandja pensionifondide juhtimise kvaliteetsemaks, täiendades töötajate, teenistujate, juhtimis- ja kontrollorgani liikmete, kelle eest tööandjad teevad sissemakseid, teavitamist puudutavaid nõudeid ja pakkudes lahendusi pensioniskeemi üleandmiseks ühelt fondivalitsejalt või määratud väljamaksetega tööandja pensionifondilt teisele.

Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära muudatused põhinevad seletuskirja lisas 1 esitatud analüüsil ja selle käigus tehtud ettepanekutel. Seadust muutmata kaotavad kehtivad valitsemistasu piirmäärad 2019. aasta 1. jaanuaril oma kehtivuse.

2.2. Tööandjapension ja kehtiv regulatsioon

Eesti pensionisüsteemis ei ole eraldi sammast tööandjapensionidele. 2012. aasta 7. märtsil vastu võetud investeerimisfondide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega anti võimalus III samba raames asutada ka tööandja pensionifonde. Komisjon asus seisukohale, et Eesti ei ole küll kohustatud tööandjapensioniskeeme oma pensionisüsteemi sisse tooma, kuid Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/41/EÜ tööandjapensioni kogumisasutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 235, 23.9.2003, lk 10–21) (edaspidi *IORP I direktiiv*) viidatud tööandjapensioni kogumisasutuste asutamine peab olema Eestis siiski võimalik ja sellised asutused peavad saama pensioniskeeme pakkuda teistesse lepinguriikidesse.

IORP 1 direktiivi fookus oli määratud väljamaksetega pensioniskeemidel, kus tulevase pensioni suurus lepitakse kokku juba sissemaksete alustamisel, garanteeritud tootlusega pensioniskeemidel ning suremus-, üleelamis- või töövõimetusriskide vastu kaitset pakkuvatel skeemidel. Siiski tunnistati tööandja pensioniskeemidena ka määratud sissemaksetega pensioniskeeme (meie vabatahtlikud pensionifondid näiteks kvalifitseeruvad määratud sissemaksetega pensioniskeemideks). Eestis pakuvad garantiisid elukindlustusseltsid, kelle suhtes kohaldub kindlustustegevuse seadus (edaspidi *KindlTS*) oma usaldatavusnõuete regulatsiooniga. IORP 1 direktiivi ülevõtmisel seda põhimõtet ei muudetud. Nii Eesti pensionisüsteemis pensionifondide näol tegemist n-ö määratud sissemaksetega pensioniskeemidega ja tulevase pensioni suurust fondivalitseja ei garanteeri.

Investeeringufondide seadus (edaspidi *IFS*) lubab Eestis pakkumiseks luua n-ö määratud sissemaksetega tööandja pensionifonde, mis moodustatakse lepinguliste fondidena ja mis on oma olemuselt sarnased olemasolevate vabatahtlike pensionifondidega. Lepingulise fondi saab IFS kohaselt moodustada üksnes fondivalitseja. Seega on lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi loomiseks tööandjal vaja asutada fondivalitseja või teha koostööd mõne olemasoleva fondivalitsejaga (lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifonde võivad valitseda kõik fondivalitsejad, kellel on vastav tegevusluba).

IFS lubab Eestis asutada ka määratud väljamaksetega tööandja pensionifonde, mis võivad olla garanteeritud tootlusega, suremus-, üleelamis- või töövõimetusriske katvad või muudel alustel kokkulepitud suurusel väljamakseid pakkuvad fondid. Tegemist on isevalitsetavate fondidega, mis tegutsevad aktsiaseltsina, mille põhieesmärk on sellise tööandja, kelle elu- või asukoht on teises lepinguriigis ning tema töötajate, avalike teenistujate või juhtimis- ja kontrollorgani liikmete vahel kokku lepitud tööandja pensioni võimaldamine. Aktsiaseltsi vorm võimaldab direktiivist tulenevaid usaldatavusnõudeid paremini kohaldada, sest selline fond on juriidiline isik. Et sellist tüüpi fonde pole lubatud pakkuda Eestis, ei ole need ka osaks meie pensionisüsteemist ning on jäetud välja vabatahtlike pensionifondide regulatsiooni alt.

Kui tööandja soovib osaleda oma töötajatele, teenistujatele või juhtimis- või kontrollorgani liikmetele pensioni kogumises, on tal võimalik fondivalitsejaga kokku leppida oma inimestele mõeldud tööandja pensionifondi moodustamises või enda lisamises juba loodud tööandja pensionifondi tingimustesse (tööandja pensionifondi võivad sissemakseid teha ka mitu tööandjat, kellele selle fondi tingimused sobivad, sissemakseid saab hakata tegema, kui tööandja nimi on lisatud fondi tingimustesse). Lisaks oma pensioniskeemi loomisele on tööandjal endiselt võimalik oma töötajatele, teenistujatele ning juhtimis- ja kontrollorgani liikmetele pensioni kogumisel kasutada olemasolevaid vabatahtlikke pensionifonde (ei ole tööandja pensionifondid) või elukindlustusega tegeleva kindlustusandja pakutavaid kindlustuslahendusi. Et tööandja pensionifondid on kogumispensionide seaduse (edaspidi *KoPS*) ja IFS mõistes vabatahtlikud pensionifondid, kehtivad tööandja pensionifondi tehtavatele sissemaksetele, samuti sellest tehtavatele väljamaksetele samad maksureeglid, mis teiste vabatahtlike pensionifondide puhul.

Praktikas ei ole Eestis ühtegi lepingulist tööandja pensionifondi moodustatud ega ühtegi määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi asutatud.

2.3. Eelnõuga kaasnevad peamised muudatused ja nende põhjendus

Eelnõu eesmärk on kaasajastada tööandja pensionifondide regulatsiooni, viies tööandja pensionifondi valitsejate ja määratud väljamaksetega tööandja pensionifondide juhtimist puudutavad nõuded sarnasemaks kindlustusandjate suhtes kehtivate nõuetega, täiendades töötajate, teenistujate, juhtimis- ja kontrollorgani liikmete, kelle eest tööandjad teevad sissemakseid, teavitamist puudutavaid nõudeid ning reguleerides pensioniskeemide üleandmist

ühelt teenusepakkujalt teisele.

Neist mahukamad ongi tööandja pensionifondi osakuomanike ja määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniskeemiga hõlmatud isikute teavitamist puudutavad muudatused, eelkõige nõuded, mis puudutavad isikliku pensioniteatise koostamist ja esitamist, ning pensioniskeemi üleandmist puudutavad muudatused.

Pensioniteatis võtab kokku pensioniskeemi senise käekäigu – annab ülevaate tehtud sissemaksetest, võetud tasudest ja kogutud pensionivara suurusest – ja teeb prognoose tulevikus saada oleva pensioni suuruse kohta. Pensioniteatis tuleb kokku panna igal aastal ja esitada see vastavalt igale osakuomanikule või pensioniskeemiga hõlmatud isikule.

Pensioniskeemi üleandmise regulatsioon on sarnane kindlustusseltside kindlustusportfelli üleandmise regulatsioonile. Lepingulise tööandja pensionifondi puhul oleks tegemist fondide kontekstis tavapärase fondi valitsemise üleandmise lahendusega, aktsiaseltsina tegutseva määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi puhul antakse üle pensioniskeemile vastavad kohustused ja vara, sarnaselt elukindlustusseltside kindlustusportfelli üleandmisele.

Tööandjapensioni kontekstis on uudsed ka vastavalt fondivalitseja või määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi juhtimist puudutavad nõuded. Kehtiva IFS-i sellekohane regulatsioon põhineb eurofondide ja alternatiivfondide valitsejate EL regulatsioonidel, mistõttu on suur osa normidest ka tööandja pensionifondide valitsejate ja määratud väljamaksetega tööandja pensionifondide puhul Eesti õiguses juba olemas. Mõned täpsustused eelnõuga siiski tehakse. Eelkõige puudutavad need ettevõtte juhtidele sarnaste nõuete kohaldamist ka võtmefunktsioonide täitmise eest vastutavate isikute suhtes ja oma riskide hindamise läbiviimise nõuet.

Eelpool toodud muudatused tuginevad kõik direktiivi vastavatele sätetele.

Olulise muudatusena tuleb käsitleda ka direktiivi ülevõtmise välist muudatust – kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära kehtestamist. Kohustuslike pensionifondide valitsemistasud on aja jooksul küll langenud, kuid on siiski ühed kõrgemad OECD riikide pensionifondide valitsemistasude hulgas. Samuti on madalamad muude investeerimisfondide tasud maailmas. Rahandusministeerium analüüsis kohustuslike pensionifondide tasusid, kulusid ja investeringuid ning jõudis selle käigus seisukohani, et valitsemistasu piirmäära vabaks laskmine ei ole praeguses turusituatsioonis ja sissemaksete kohustuslikkust silmas pidades põhjendatud. Valitsemistasu piirmäärad kaotavad IFS-i kohaselt kehtivuse 2019. aasta 1. jaanuaril. Eelnõus on esitatud muudatus, millega kehtestatakse uus valitsemistasu piirmäär – 1,2%, seda senise 2% asemel ning täiendavalt kehtestatakse tulemustasu võtmise võimalus.

Algselt, tulenevalt eelnõu lisas 1 esitatud analüüsist, tegi rahandusministeerium ettepaneku muuta lisaks valitsemistasu piirmäära vähendamisele ka rahandusministri määrust. Ettepaneku kohaselt pidi edaspidi sõltuma valitsemistasu regressioon investeringute struktuurist. See tähendab, et teatud liiki vähem likviidsete investeringute korral oli fondidel õigus kasutada leebemat vara mahust sõltuvat valitsemistasu regressiooni võrreldes fondidega, mille vara ei investeeritud nendesse varaklassidesse. Eelnõu kooskõlastamise käigus saabunud arvamustest tingituna otsustati loobuda valitsemistasu täiendavast reguleerimisest sõltuvalt investeringute struktuurist ning asendada see tulemustasuga.

Kohustusliku kogumispensioni peamiseks eesmärgiks on demograafiliste riskide maandamine riiklikus pensionikindlustuses. Selleks peab kohustuslik kogumispension pakkuma sama raha eest kõrgemat pensioni, kui I samm. Vastasel juhul võib riigil olla kokkuvõttes mõistlikum

maksta pensioneid kasutades jooksvalt finantseeritavat pensioniskeemi (I samm). Senise statistika kohaselt ei ole kohustusliku kogumispensioni keskmine tootlus suutnud edestada I samba pensionide kasvukiirust. Kuigi kõik varasemad kohustusliku kogumispensioni regulatiivsed muudatused on tehtud eesmärgiga tõsta pensionifondide tootlust, ei ole olukord märkimisväärselt paranenud. Eelnõu esimese versiooni peamiseks kriitikaks oli, et väljapakutud lahendus ei paku fondivalitsejatele täiendavat motivatsiooni tootluse suurendamiseks. Kuigi tasude vähenemine suurendab pensionifondide netootlust, siis tegelikult jääb ainult selle mõjust väheks süsteemi eesmärkide täitmiseks. Vajalik on luua tugevamad motivaatorid tootluse suurendamiseks. Tulemustasu koos piisavalt madala baastasuga peaks eelduslikult suurendama fondivalitsejate motivatsiooni parema tootluse nimel rohkem pingutama.

Tootluse suurendamiseks ei piisa ainult tasude vähendamisest. Seetõttu on vajalik anda pensionifondide valitsejatele rohkem vabadust pensionifondide varade investeerimisel. Eelnõuga muudetakse pensionifondide investeerimispiiranguid, astudes sellega sammu lähemale nn mõistlikkuse põhimõttele (prudent man). Selle kohaselt peaks pensionifondide valitseja kui professionaal ise otsustama, millistesse varaklasside ja kui palju oleks mõistlik investeerida arvestades seejuures loomulikult ka osakuomanike huve. Kõiki piiranguid aga käesoleva eelnõuga siiski ära kaotada, vaid muudatusega võimaldatakse eelkõige teha rohkem börsiväliseid ja vähem likviidsemaid investeeringuid (nt kinnisvarasse). See loob samuti eelduse, et pensionifondide vara võiks rohkem jõuda Eesti majandusse. Ühe olulisima muudatusena saab välja tuua kohustuslike pensionifondide lubatud maksimaalse aktsiariski osakaalu tõstmise 75%-lt 100%-le. Ehk kui praegu võib otse aktsiatesse investeerida kuni 50% ja koos aktsiafondidega kuni 75% pensionifondi varast, siis edaspidi võib kogu pensionifondi vara otse aktsiatesse investeerida (v.a. konservatiivsete pensionifondide puhul).

2.4. Väljatöötamiskavatsus

Eelnõu kohta väljatöötamiskavatsust koostatud ei ole. Eelnõuga võetakse üle direktiiv, mistõttu on võimalik vastavate muudatuste puhul loobuda väljatöötamiskavatsuse koostamisest. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktidele 2 ja 5 ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus nõutav, kui eelnõu käsitleb EL õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva EL õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõuetest ning kui seaduseelnõu seadusena rakendamisega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust või muud olulist mõju.

Muudatuste mõju on hinnatud seletuskirja punktis 6. Arvestades, et Eestis ühtegi lepingulist töandja pensionifondi moodustatud ei ole ega ühtegi määratud väljamaksetega töandja pensionifondi asutatud ei ole ning et sisuliselt on ka vähetõenäoline selliste fondide teke Eestis, on direktiivi ülevõtmisega seotud muudatuste mõju hinnatud ebaoluliseks.

Eelnõuga kehtestatakse uuesti kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäär. Antud muudatuse menetlus on kiireloomuline, kuivõrd valitsemistasu piirmäärad kaotavad kehtivuse 2019. aasta 1. jaanuaril.

2.5. Siseriiklikud valikukohad direktiivi (EL) 2016/2341 ülevõtmisel

Direktiivi reguleerimisalast on väljas need pensioniskeemid, mida pakuvad finantsasutused, kelle tegevust reguleerib mõni teine finantssektori direktiiv (nt elukindlustusseltsid). Direktiivi kohaselt on liikmesriigi otsustada, kas kohaldada elukindlustusseltsi suhtes, kes tegeleb ka töandja pensioniskeemide pakkumisega, selle tegevuse ulatuses direktiivi 2009/138/EÜ, kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II), asemel direktiivi (EL) 2016/2341, mis reguleerib töandjapensioni kogumisasutusi, kui töandja

pensioniskeemide pakkumine on eraldatud elukindlustusseltsi muust tegevusest. Eesti ei ole seda erandit juba IORP 1 direktiivi ülevõtmisel kasutanud. Eelnõuga seda otsust ei muudeta, mistõttu kohaldub elukindlustusseltside suhtes ka edaspidi KindlITS.

Kehtiv IFS eristab tööandja pensionifonde selle järgi, kas neid saab ka Eestis pakkuda või mitte. Eelnõuga siin muudatusi ei tehta. Seega säilib põhimõte, et garantiisid pakuvad elukindlustusseltsid ja garantiisid pakkuvaid määratud väljamaksetega pensionifonde võib vaid pakkuda teistes lepinguriikides, kus selliste fondide pakkumine on lubatud.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

3.1. Eelnõu § 1 - investeerimisfondide seaduse muutmine

Eelnõu § 1 punkt 1 – Paragrahv 62 lõige 2. IFS § 263 lg 7 kohaselt võib esindajakonto omanik, kes hoiab mitteavalike fondide osakuid oma nimel avatud esindajakontol teise isiku nimel ja arvel anda fondivalitsejale infot investorite kohta, kellele kuuluvaid osakuid, aktsiad või osad kuuluvad. Samamoodi nagu mitteavalike fondide osakuid, hoitakse esindajakontodel ka avalike fondide osakuid, ning vajadus fondivalitsejatele info andmiseks on sama. Lõikesse lisatakse uus lause, sama lõike esimeses lauses nimetatud kolmandal isikul on õigus anda fondivalitsejale infot investorite kohta, kellele kuuluvaid osakuid, aktsiaid või osasid nimetatud kolmas isik hoiab.

Eelnõu § 1 punkt 2 – Paragrahv 65 lõiked 3¹–3³. Paragrahvi lisatakse kolm uut lõiget.

Lõikes 3¹ reguleeritakse kohustusliku pensionifondi valitsemistasu määra. Seni on vastav regulatsioon olnud seaduse rakendussätetes. Kuivõrd praktika ja analüüsid on näidanud, et valitsemistasu määra kehtestamisest loobumine ei ole otstarbekas, tuuakse vastav säte seaduse põhiteksti. Konservatiivsete pensionifondide suhtes seni kehtinud valitsemistasu määr 1,2% jääb kehtima. Sisulise muudatusena langetatakse eelnõuga teiste kohustuslike pensionifondide valitsemistasu määr 2% konservatiivsete pensionifondidega samale tasemele – 1,2%. Uus valitsemistasu piirmäär on piisavalt madal ja puudub vajadus konservatiivseid pensionifonde edaspidi eristada. Nii hakkab kõigi kohustuslike pensionifondide puhul kehtima piirmäär 1,2% pensionifondi vara turuväärtusest.

Valitsemistasu piirmäära langetamisel on eesmärgiks võetud jõuda lähiaastatel keskmise valitsemistasuga teiste riikide sarnaste investeerimisfondide ja OECD riikide pensionifondide mediaankeskmise valitsemistasu lähedale. Siiski oluline ei ole ainult võrdlus OECD riikidega. Ka Eesti pensionifondivalitsejate ja fondide aruannetest tulenevalt on vajalik süsteemi efektiivsust täiendavalt tõsta. Täpset OECD riikide mediaan valitsemistasu ei ole võimalik OECD andmebaasi põhjal arvutada, kuna osade riikide kohta andmed puuduvad. Numbriliselt tähendab seatud eesmärk umbes 0,5–0,7%-list valitsemistasu. Mõõdikuna mediaankeskmise näitaja kasutamise eelis aritmeetilise keskmise ees on üksikute väga suure fondide mahuga riikide mõju välistamine keskmise tasu arvutamisel. Valitsemistasu piirmäära langetamisel 1,2%-ni (koos mahust sõltuva valitsemistasu muudatusega) väheneb keskmine valitsemistasu 2019. aastal 0,62%-ni ja 2025. aastal 0,50%-ni..

Lõikes 3² esitatakse sisuliselt uuesti kehtiva seaduse sama paragrahvi lõikes 7 sätestatu (lõiked 7 ja 8 tunnistatakse kehtetuks) ja täpsustatakse, et valitsemistasu arvestamisel rakendatakse vähendatud valitsemistasu määrasid. Sisulise muudatusena lisatakse IFSi uus paragrahv, milles reguleeritakse kohustusliku pensionifondi valitsemistasu vähendamist. Varem oli vastav regulatsioon kogu ulatuses kehtestatud rahandusministri määrusega. Sellest muudatusest tulenevalt viidatakse lõikes 3², et valitsemistasu määra vähendamisel arvestatakse §-s 65¹

sätestatut.

Lõikes 3³ kehtestatakse kohustusliku pensionifondi valitsejale õigus võtta lisaks valitsemistasule edukustasu. Edukustasu arvestamise põhimõtted sätestatakse uues §-s 65². Edukustasu ei lubata võtta konservatiivse pensionifondi valitsemiselt. Sellist tüüpi fondide eesmärk on kogutud vara säilitada ja nende fondide tootlust ei ole asjakohane võrrelda sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kasvuga. Konservatiivsed pensionifondid on ka madalamate tasudega ja jäävad sellisteks.

Eelnõu § 1 punkt 3 – Paragrahv 65 lõige 4. Kehtivate IFS sätete sõnastuse põhjal on tõusetunud küsimus, kas pensionifondi arvelt saab katta ka fondi likvideerimiskulusid. Üldise põhimõttena kaetakse fondi arvelt likvideerimiskulud ulatuses, mis tuleneb IFS § 58 lõike 1 punktist 4 ja §-st 174. Seega ülejäänud kulud kaetakse fondivalitseja arvel.

IFS § 65 lõige 4 sõnastab tasud ja kulud, mida ei kaeta pensionifondi arvel. Selles lõikes on nimetatud viitena § 58 lõike 1 punktid 1 (valitsemistasu) ja 3 (tehingutasu). Kui fondi arvelt kaetavate kulude säte § 58 lõige 1 nimetab siin veel lisaks ka likvideerimiskulusid, siis antud juhul on jäänud vastav viide § 65 lõikesse 4 lisamata. Depootasu puhul on aga seejuures selgelt välja toodud, et see kaetakse fondivalitseja arvel, samalaadset selget suunist likvideerimiskulude kohta lõikes ei ole. Selguse tagamiseks on tehtud vastav muudatus viidetes ja välja toodud, et fondivalitseja arvel ei maksta üldjuhul lisaks valitsemistasule ja tehingutasudele ka likvideerimiskulusid (§ 58 lg 1 p 4). Likvideerimiskulude fondi arvelt katmisel praktikas tuleb aga arvestada §-s 174 sätestatud ehk likvideerimistaotluses esitatud kulude piirmäära.

Seoses edukustasu sissetoomisega lisatakse viidete loetellu ka viide IFS § 65 lõikes 3³ sätestatud edukustasule, mida samuti on pensionifondi valitsejal õigus kohustusliku pensionifondi arvel katta.

Eelnõu § 1 punkt 4 – Paragrahv 65 lõiked 7 ja 8. Lõiked tunnistatakse kehtetuks seoses uue paragrahvi lisamisega, milles reguleeritakse valitsemistasu määra vähendamist (vt ka § 65 lg 3² ja § 65¹ selgitust).

Eelnõu § 1 punkt 5 – Paragrahvid 65¹ ja 65². Seadusesse lisatakse kaks uut paragrahvi. **Paragrahvis 65¹** reguleeritakse kohustusliku pensionifondi valitsemistasu määra vähendamist. Suur osa valitsemistasu määra vähendamist käsitlevast rahandusministri määrusest on tõstetud sisuliselt lihtsalt seadusesse. Lõikes 1 sätestatakse üldine põhimõte, et kohustusliku pensionifondi valitsemistasu määra vähendatakse sõltuvalt fondivalitseja valitsetavate kõigi kohustuslike pensionifondide vara väärtuse summast. Erandiks on kohustuslikud pensionifondid, mille valitsemistasu määr on juba nagunii pensionifondi prospekti kohaselt 0,4% pensionifondi vara väärtusest või sellest madalam. Need fondid jäetakse valitsemistasu määra vähendamisel fondivalitseja valitsetavate kohustuslike pensionifondide vara mahu arvestusest välja (lõige 1) ja nende valitsemistasu määra ei ole pensionifondi valitseja kohustatud § 65¹ kohaselt vähendama (lõige 6). Lõikes 2 reguleeritakse, kuidas valitsemistasu määra vähendamine käib. Kui lõikes 1 sätestatud kohustuslike pensionifondide vara turuväärtuse summa ületab 100 miljonit eurot, on pensionifondi valitseja kohustatud leidma valitsemistasu määra vähendava kordaja, rakendades nende pensionifondide iga järgmise 100 miljoni euro vara turuväärtuse kohta vähemalt 15% suurust valitsemistasu määra vähendamist võrreldes eelmise 100 miljoni euro vara turuväärtuse kohta kehtiva valitsemistasu määraga. Lõikes 3 täpsustatakse, et pensionifondi valitseja ei ole kohustatud kohustusliku pensionifondi iga järgmise 100 miljoni euro vara turuväärtuse suhtes lõikes 2 sätestatu kohaselt leitavat valitsemistasu määra langetama rohkem kui 0,4%. Võrreldes kehtivas rahandusministri

määruses sätestatud valitsemistasu määra vähendamise korraga on loobunud valitsemistasu eristamisest sõltuvalt pensionifondi investeringute liigist. Kehtiv valitsemistasu määra vähendamise kord lubab valitsemistasu vähem vähendada (10% võrra) kui vähemalt 70% ulatuses tehakse otseinvesteeringuid. Antud regulatsioon ei hakanud tööle loodetud kujul ja soodsamat valitsemistasu vähendamist kasutasid ka fondid, kelle see regulatsiooni kehtestades ei olnud mõeldud. Valitsemistasu 10-protsendilise allahindluse määra kasutamine oli mõeldud ainult nendele fondidele, kes teevad ka tegelikkuses otseinvesteeringuid, mitte ei peegelda teisi fonde või indekseid.

Järgnevalt on toodu regulatsioon valemi kujul. Kui fondivalitseja valitsetavate kohustuslike pensionifondide vara väärtuse summa ületab 100 miljonit eurot, arvutatakse pensionifondi valitsemistasu määra vähendav kordaja järgmise valemi järgi:

$$\frac{\sum_{1}^n a \times (1-b)^{n-1} + (v - n \times a) \times (1-b)^n}{v},$$

kus

a – 100 miljonit eurot ehk allahindluse aste;

b – allahindluse määr, mis on minimaalselt 15;

v – pensionifondide vara väärtuse summa;

n – pensionifondide vara väärtuse ja allahindluse astme jagatis (v/a) ümardatuna allapoole täisarvuks.

Juhul kui $n > \log_{(1-b)}\left(\frac{P}{t}\right)$, võib pensionifondi valitsemistasu määra vähendava kordaja arvutada järgmise valemi järgi:

$$\frac{\left[\left(\sum_{1}^m a \times (1-b)^{m-1} \right) \div v \right] \times t + \left[(v - m \times a) \div v \right] \times p}{t},$$

kus

p – valitsemistasu alampiirmäär, mis on maksimaalselt 0,4%;

t – pensionifondi prospektis sätestatud valitsemistasu määr käesoleva paragrahvi lõikes 4 toodud kuupäeva seisuga;

m – $\log_{(1-b)}\left(\frac{P}{t}\right) + 1$ ümardatuna allapoole täisarvuks.

Lõikes 4 sätestatakse, et valitsemistasu määra vähendav kordaja leitakse kord kalendriaastas kohustuslike pensionifondide 1. jaanuarile järgneva teise tööpäeva vara turuväärtuse seisuga ja määratakse täpsusega vähemalt kaks kohta pärast koma ning lõikes 5 sätestatakse, et kõigi kohustuslike pensionifondide prospektis sätestatud valitsemistasude määrasid vähendatakse iga kalendriaasta 1. veebruarist alates, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatu kohaselt leitud valitsemistasu määra vähendavat kordajat. Samad põhimõtted sisalduvad ka kehtivas valitsemistasu vähendamise korras. Lõikes 7 on säilitatud volitusnorm rahandusministrile määruse kehtestamiseks. Eelnõu näeb ette võib-vormis määruse. Määruse kehtestamise vajadus võib eelkõige tuleneda vajadusest täpsete valemite kehtestamise järele.

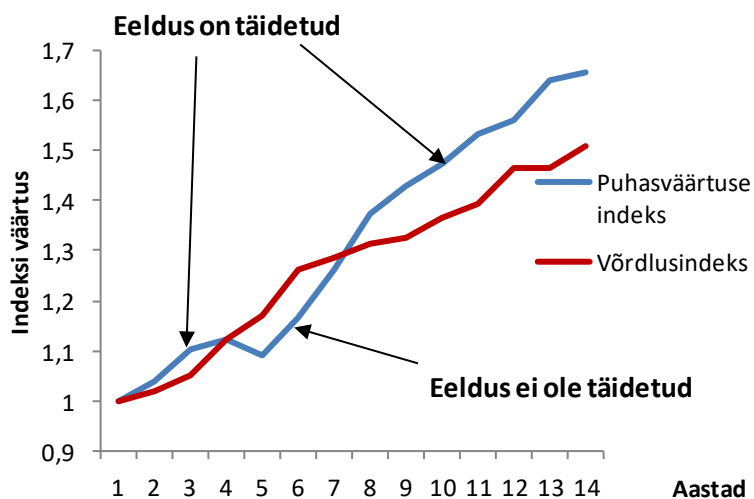
Paragrahvis 65² reguleeritakse kohustusliku pensionifondi edukustasu. Edukustasu ei ole kohustuslik – pensionifondi valitseja ei pea seda tasu võtma, sellist tasu oma valitsetava kohustusliku pensionifondi tingimustes ja prospektis ette nägema. Seoses sellega, et eelnõuga langetatakse kohustuslike pensionifondide valitsemistasu, tuuakse pensionifondi valitsejate täiendavaks motiveerimiseks (osa investeringuid on keerukamad ja eeldavad pensionifondi valitsejalt suuremate kulude tegemist) sisse uut liiki tasu – edukustasu. Edukustasu, nagu nimigi ütleb, on otseselt seotud pensionifondi tulemustega. Kui pensionifondi investeerimistulemused on väga head, tekib pensionifondi valitsejal võimalus võtta edukustasu. Osakuomanike jaoks ongi kõige olulisem kohustuslike pensionifondide tootlus. Kui tootlus on väga hea ning vastab süsteemi eesmärkidele, saab ka kõrgema tasu maksmist põhjendada. Tulemustasu koos piisavalt madala baastasuga peaks eelduslikult suurendama fondivalitsejate motivatsiooni parema tootluse nimel rohkem pingutama. II samm peab oma eesmärgi täitmiseks suutma lüüa I samba pensionide kasvu, vastasel juhul võib riigil olla kokkuvõttes mõistlikum maksta pensioneid kasutades jooksvalt finantseeritavat pensioniskeemi (I samm). Senise statistika kohaselt ei ole kohustusliku kogumispensioni keskmine tootlus suutnud edestada I samba pensionide kasvukiirust. Tulemustasu loob selle saavutamiseks parema motivatsiooni.

Lõikes 1 kehtestatakse üldine põhimõte, et kohustusliku pensionifondi valitsejal on õigus edukustasu võtta, kui tema valitsetava kohustusliku pensionifondi osaku puhaskasvu kumulatiivne kasv ületab sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kumulatiivset kasvu alates pensionifondi registreerimise aasta 31. detsembrist arvates. Kohustuslike pensionifondide puhul, mis on juba registreeritud, tuleb juhendada IFSi lisatud rakendussätetes kehtestatud erisustest (vt IFS § 523¹ selgitusi).

Sihttase sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kasv tuleneb II samba peamisest eesmärgist – riiklikus pensionikindlustuses lisandväärtuse loomine demograafiliste riskide maandamiseks. Pensioniea sidumisel oodatava elueaga, mille tulemusena jääb pensionäride arv stabiilseks, sõltub pensionide kasv pikas perspektiivis I sambas sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kasvust, mis omakorda sõltub töötajate arvu ja keskmise palga muutusest. Sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kasvu ületades teenib pensionifond süsteemi rohkem raha, võrreldes selle jätmisega I sambasse. Seetõttu on ka tulemustasu maksmine põhjendatud. Kõik muud võrdlusindeksid (nt finantsturgudega seotud) ei ole kohustusliku kogumispensioni hindamisel olulised, kuna juhul kui muu võrdlusindeks ise jääb pikaajaliselt sotsiaalmaksu laekumisele alla, ei ole pensionisüsteemi jaoks fondi tulemus ikkagi hea, isegi muud võrdlusindeksit ületades.

Sihttaseme valikul kaaluti alternatiivselt ka majanduskasvu. Majandusteooria kohaselt, mida tõestab ka praktika, peaks pikas perspektiivis palgafondi kasv ja majanduskasv olema ka võrdsed, mistõttu sisulist vahet sihttasemenäitajate vahel ei ole. Majanduskasvu positiivseks küljeks sihttasemenäitajaks oleks tema arvutamise meetodika ühtsus rahvusvaheliselt, laiem arvutamise baas ja võib olla ka suurem arusaadavus. Majanduskasvu kasutamise peamiseks probleemiks on hilisem korrigeerimine veel mitme aasta vältel. Ei ole harv praktika, kus mõne aasta pärast erineb antud aasta majanduskasvu number mitme protsendipunkti võrra. Selline mineviku korrigeerimine tähendab, et tulemustasu võtmise eeldus ja tulemustasu suurus on suure tõenäosusega esialgsete numbrite pealt vale. Hilisem tulemustasu korrigeerimine (tagasimaksmine või lisaks võtmine) on samuti problemaatiline, kuna osakuomanikud on juba muutunud, fond on likvideeritud vms. Teisalt lahendus, kus fondile makstakse tulemustasu umbes viie aastase viivitusega, kuigi osaku puhaskasvusse on tulemustasu arvatud jooksvalt, tähendab olulist viiteaega tulu saamisel. Samuti võib olla avalikkusele keerulisem põhjendada tulemustasu võtmist muutunud olukorras (finantsturgudel, majanduses, poliitiliselt vms). Sotsiaalmaksu laekumise täpsed numbrid on teada igakuiselt ning hiljem neid ei korrigeerita, seetõttu on võimalik tulemustasu võtta ka kohe.

Käesoleva lõikega tagatakse, et pensionifondil tekib õigus võtta tulemustasu ainult siis kui tema tootlus kokku alates võrdluse algusperioodist, ületab sotsiaalmaksu laekumise kasvu. Seega fond saab võtta tulemustasu ainult siis kui ta näitab ka pikaajaliselt paremat tulemust võrreldes võrdlusindeksiga. Fond, mis soovib saada pikemas perspektiivis tulemustasu, peab näitama pidevalt ühtlaselt head tulemust. Järgneval joonisel 1 on toodud näide, millal antud eeldus on täidetud.

Joonis 1. „Edukustasu

võtmise eeltingimus“

Allikas: Rahandusministeerium

Lõikes 2 täpsustatakse, et sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise avaldab pensioniregistri pidaja kord kuus oma veebilehel. See muudab kohustuslike pensionifondide tulemuste võrdlusbaasi lihtsasti kättesaadavaks nii pensionifondi valitsejatele kui teistele asjast huvitatuile.

Lõikes 3 sätestatakse, kuidas edukustasu arvutatakse. Edukustasu arvutamiseks koostab pensionifondi valitseja kohustusliku pensionifondi osaku puhasväärtuse muutuse indeksi (puhasväärtuse indeks) ja sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise muutuse indeksi (võrdlusindeks), võrdsustades nende indeksite väärtuste alguspunktid pensionifondi registreerimise aasta 31. detsembri seisuga. Kohustuslike pensionifondide puhul, mis on juba registreeritud, tuleb juhendada IFSi lisatud rakendussätetes kehtestatud erisustest (vt IFS § 523¹ selgitusi). Edukustasu rakendamisel on vaja võrrelda fondi osaku puhasväärtuse kui ka võrdlusindeksi kasvu kumulatiivselt erinevatel ajahetkedel. Selleks on oluline, et indeksite alguspunkt oleks mõlemal juhul sama (nt 1 või 100) ja edaspidi muutub indeks vastavalt fondi osaku puhasväärtuse muutusest või sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa muutusest.

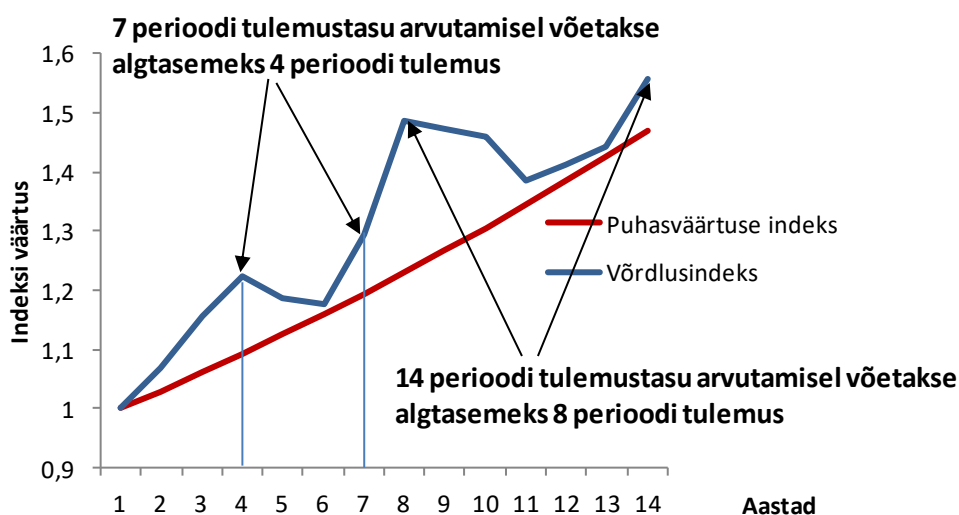
Lõikes 4 täpsustatakse, et edukustasu arvestusperiood on aasta, alguskuupäeva ja lõpukuupäevaga 31. detsember. Kuigi indekseid vaadatakse pikemal perioodil, arvestatakse edukustasu aasta baasil. Kõigi kohustuslike pensionifondide jaoks on see periood sama. Arvestades pensionifondide investeerimishorisonti on ühe aasta pikkune periood minimaalne mõistlik periood, vältimaks muuhulgas lühiajalisi strateegiaid edukustasu saamiseks, suurendades põhjendamatult riske osakuomaniku jaoks. Kuna käesoleva paragrahvi lõikes 1 toodud tingimus tagab, et fond peab ka pikaajaliselt näitama head tulemust edukustasu saamiseks, siis on ühe aastane periood siiski sobilik. Aastapõhine lähenemine tagab arvutuses lihtsuse, on fondivalitseja jaoks motiveerivam ja läbipaistvam ka osakuomanikule.

Lõikes 5 täiendatakse üldist edukustasu arvutamise põhimõtet. Kui edukustasu arvestusperioodi alguskuupäeva puhaskväärtuse indeksi väärtus on väiksem kui selle pensionifondi viimase kümne aasta 31. detsembri suurim puhaskväärtuse indeksi väärtus, võetakse edukustasu arvestamisel alguskuupäeva puhaskväärtuse indeksi väärtuseks viimane. Esimese üheksa aasta jooksul edukustasu kehtestamisest seaduses rakendatakse viidatud kümne aasta asemel igal aastal vastavalt nii pikka perioodi, kui jääb edukustasu arvestamise ja selle seaduses kehtestamise vahele (aasta, kaks aastat, kolm aastat jne). Vt ka IFSi lisatud rakendussätetes kehtestatud erisusi (vt IFS § 523¹ selgitusi).

Edukustasu võtmise üks põhialuseid on, et edukustasu ei tohi võtta sama lisandväärtuse eest kaks korda. Ehk fond tohib võtta edukustasu ainult siis, kui fondi osaku puhaskväärtus on kõrgem fondi varasemate aastate kõrgeimast osaku puhaskväärtusest (inglise keeles High Watermark). Eelmine kõrgpunkt võib olla kas edukustasu arvestamise perioodi alguskuupäev või siis mõne varasema aasta 31. detsember, juhul kui osaku puhaskväärtus on olnud kõrgem.

Joonisel 2 toodud näites tuleb seitsmendal perioodil võrrelda tootlust neljanda perioodi tulemusega, kuna see on kõrgem kui viienda ja kuuenda perioodi tulemus. Samamoodi 14 perioodi tuleb võrrelda kaheksanda perioodi indeksi väärtusega. Samas 8 perioodi võib võrrelda 7 perioodi indeksi väärtusega, kuna see on kõrgem kui varasemad. Siinjuures on oluline, et alati vaadatakse ainult iga aasta 31. detsembri tulemust. Aasta keskel saavutatud osaku puhaskväärtuse tipud ei lähe eelmise kõrgpunktina arvesse, kuna selle eest ei ole makstud tulemustasut.

Eelnõu kohaselt vaadatakse eelmist kõrgpunkti viimase 10 aastase perioodi jooksul, mis peaks olema piisav periood välistamiseks tulemustasut topeltvõtmise. Kuigi ajalooliselt on finantsturgudel esinenud ka pikemaids tsükleid, siis täiendava võrdlusindeksi kasutamine sotsiaalmaksu laekumise näol (pikaajaliselt saab võrdsustada majanduskasutaga) muudab võrdluse oluliselt ambitsioonikamaks, mistõttu väheneb oluliselt tulemustasut topeltvõtmise võimalus.

Joonis 2. „Varasema perioodi pensionifondi kõrgema tootluse arvestamine edukustasu arvestuses“

Allikas: Rahandusministeerium

Lõikes 6 kehtestatakse edukustasu maksimaalne määr. See ei või ületada 20% puhaskväärtuse indeksi väärtuse suhtelise muutuse ja võrdlusindeksi väärtuse suhtelise muutuse positiivsest

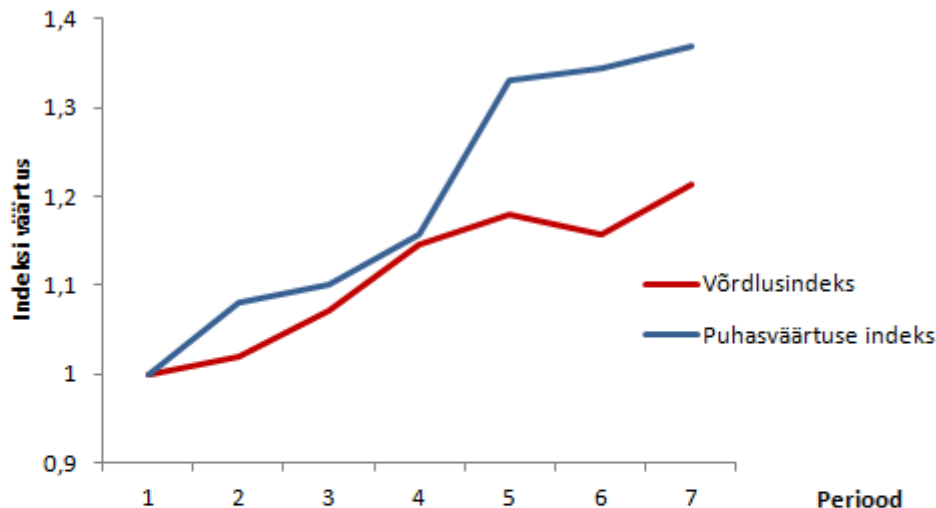
vahest, arvestades lõikes 5 sätestatud. Pensionifondi valitseja võib kehtestada ka väiksema edukustasu määra. Lõikes 6 on edukustasule seatud ka lagi. Edukustasu ei või ületada 2% pensionifondi vara väärtusest.

Edukustasu arvutamisel leitakse kõigepealt fondi puhasväärtuse indeksi ja võrdlusindeksi suhtelised muutused (protsendina) arvestusperioodi lõpu ja alguse vahel, arvestades lisaks ka kõiki teisi käesolevas paragrahvis toodud tingimusi. Seejärel lahutatakse puhasväärtuse indeksi kasvust võrdlusindeksi muutus. Juhul kui saadud tulemus on suurem nullist on fondil õigus võtta sellest kuni 20% ulatuses tulemustasu. Näiteks joonisel 3 toodud näite korral on perioodil 2 fondi puhasväärtuse indeksi kasv 8% ja võrdlusindeksi kasv 2%. Indeksite vaheks tuleb 6%. Pensionifondil on seega õigus võtta teise perioodi eest tulemustasu maksimaalselt $20\% \times 6\% = 1,2\%$.

Tulemustasu määr võib maksimaalselt olla 20%. Fondivalitseja võib alati kehtestada madalama määra. Tulemustasu võtmisel peab fondivalitseja arvestama, et tulemustasu vähendab ka ise osaku puhasväärtust, mistõttu järgmistel perioodidel võib olla keerulisem lüüa võrdlusindeksit. Seega ei pruugi 20% määra kasutamine olla praktikas alati mõistlik. 20% määr on nõ kirjutamata tava investeerimisfondide tulemustasus. Kuigi mõnikord on määr ka väiksem, siis arvestades võrdlusindeksi ambitsioonikust, võib tavapraktika kasutamine olla põhjendatud.

Investeerimisfondid kasutavad aeg ajalt ka nõ „catch up“ loogikat, kus juhul kui fondi tootlus ületab sihttasu, siis võetakse tulemustasu kogu tootluselt, mitte ainult ületavast osast. Eelnõu seda loogikat ei järgi ja tasu on võimalik võtta ainult tootlust ületava osa arvelt.

Käesolev lõige sätestab lisaks, et maksimaalselt on võimalik võtta edukustasu ühel aastal 2 protsenti pensionifondi vara turuväärtusest. Lagi on vajalik vältimaks ebamõistlikult suurt edukustasu ühel aastal. Lae rakendumine tähendab, et pensionifondi tootlus peab ületama võrdlusindeksi muutust rohkem kui 10% võrra. Selline olukord on pigem võimalik erandjuhtudel (näiteks majanduslangus) ja siis võib olla mõistlik tasu võtmist piirata.

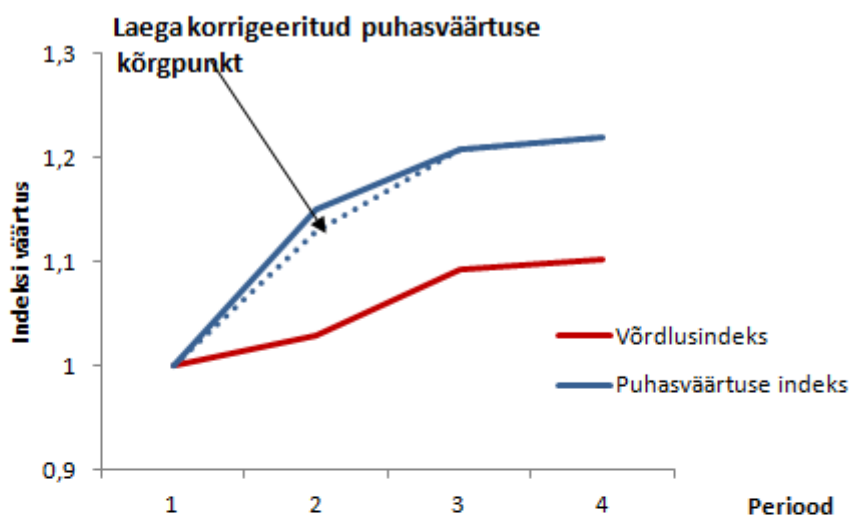
	2	3	4	5	6	7
Võrdlusindeksi muutus	2%	5%	7%	3%	-2%	5%
Puhasväärtuse indeksi muutus	8%	2%	5%	15%	1%	2%
Vahe	6%	-3%	-2%	12%	3%	-3%
Tulemustasu	1,2%	0,0%	0,0%	2,0%	0,6%	0,0%

Rakendub lagi

Joonis 3. „Edukustasu määr ja edukustasu lagi“

Allikas: Rahandusministeerium

Lõikes 7 täpsustatakse lõikes 6 kehtestatud edukustasu lae (2%) rakendamist. Kui puhasväärtuse indeksi väärtuse suhtelise muutuse ja võrdlusindeksi väärtuse suhtelise muutuse positiivsest vahest arvutatud edukustasu oleks suurem kui 2% selle pensionifondi väärtusest või pensionifondi prospektis sätestatud edukustasu piirmäärast, kui pensionifondi valitseja on seadnud omale madalama edukustasu piirmäära, on järgmiste perioodide edukustasu arvutamisel lubatud puhasväärtuse indeksi vastavast väärtusest maha arvata see osa, millelt edukustasu piirmäära rakendumise tõttu ei makstud. See tähendab, et indeksi eelmise kõrgpunkti arvutamisel ega vahetult järgneva arvestusperioodi alguskuupäeva väärtusena ei arvestata pensionifondi seda osa tootlusest, mis ületas edukustasu lage. Sellisel juhul mõjutaksid kõrgeima puhasväärtuse arvutamist võrdlusindeksile alla jääv tootlus ja seda ületav tootlus proportsionaalselt. Vastasel juhul omaks kõrgeima puhasväärtuse arvutamise juures ebaproportsionaalselt suuremat mõju indeksile alla jääv tootlus.

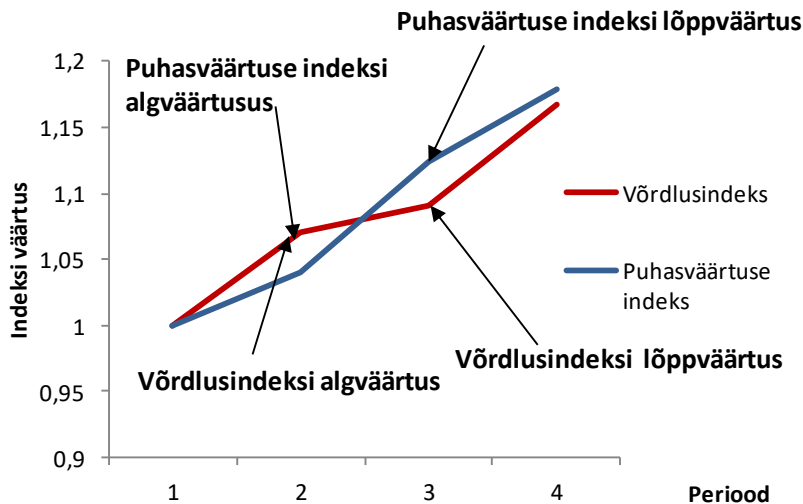
	2	3	4
Võrdlusindeks	1,03	1,09	1,10
Puhasväärtuse indeks	1,15	1,21	1,22
Võrdlusindeksi muutus	3%	6%	1%
Puhasväärtuse indeksi muutus	15%	5%	1%
Vahe	12%	-1%	0%
Arvutsulik tulemustasu	2,4%	0,0%	0,0%
Lae rakendamisega	2,0%	0,0%	0,0%
Puhasväärtuse indeks, millelt võeti tulemustasu	1,13		
Puhasväärtuse indeksi muutus arvestades "jääki"		7%	
Uus vahe		1%	
Tulemustasu		0,2%	

Joonis 4. „Edukustasu arvutamine edukustasu lae rakendumise järgselt)“

Allikas: Rahandusministeerium

Lõikes 8 täpsustatakse veel edukustasu arvutamist. Kui edukustasu arvestusperioodi alguskuupäeval on puhasväärtuse indeksi väärtus väiksem võrdlusindeksi väärtusest, arvutatakse edukustasu suurus puhasväärtuse indeksi lõpukuupäeva väärtuse ja võrdlusindeksi alguskuupäeva väärtuse suhtelise muutuse ja võrdlusindeksi väärtuse suhtelise muutuse positiivsest vahest.

Pensionifondide edukustasu võtmise peamiseks eelduseks on võrdlusindeksi ületamine. Edukustasu võib võtta ainult tootluselt, mis ületab võrdlusindeksit. Käesoleva lõikega reguleeritakse võimalikku erandjuhtu, kus fondi puhasväärtuse indeks ületab aasta jooksul võrdlusindeksit. Sellisel võivad olla täidetud kõik ülejäänud tulemustasu tingimused ja fond võib võtta tulemustasu. Lõikega sätestatakse, et tulemustasu võib sellisel juhul võtta ainult sellelt puhasväärtuse indeksi osalt, mis ületab võrdlusindeksit. Joonisel 5 toodud näitest on näha, et sellisel juhul on mõlema indeksi kasvu arvutamisel baasväärtuseks võrdlusindeksi väärtus perioodi alguses.

Joonis 5. „Edukustasu arvutamine, kui võrdlusindeks ületab arvestusperioodi alguskuupäeval puhasväärtuse indeksit (fondi indeks)“

Allikas: Rahandusministeerium

Lõikega 8 antakse volitusnorm, mis võimaldab vajadusel edukustasu arvutamise korda määrusega täpsustada. Eelkõige võib vajalikuks osutuda konkreetsete valemite kehtestamine.

Eelnõu § 1 punkt 6 - Paragrahv 74 lõike 1 punkt 7. Paragrahv reguleerib fondi prospekti ja selles esitatavat teavet, Seoses edukustasu võtmise võimaldamisega täpsustatakse § 74 lõike 1 punkti 7 sõnastust ja loetletakse valitsemistasu kõrval ka edukustasu.

Eelnõu § 1 punktid 7 ja 8 – Paragrahv 93 lõiked 1¹, 8 ja 9. Paragrahv sätestab pensionifondi kohta avalikustatava teabe täiendavad nõuded. Lõikega 1¹ täpsustatakse, et fondivalitseja peab oma tööandja pensionifondi prospektis fondi investeerimispoliitikat kirjeldades eraldi välja tooma ka selle, kas ja kuidas järgitakse vastutustundliku investeerimise põhimõtteid ja võetakse investeerimisotsuste tegemisel muuhulgas arvesse keskkonna-, kliima-, sotsiaalseid või juhtimistegureid. See tähendab, et kirjeldatakse näiteks, kuidas fondivalitseja suhtub looduskeskkonda, kuidas hallatakse suhteid oma töötajate ja klientidega, kuidas on korraldatud fondivalitseja juhtide tasustamise, kuidas korraldatakse sisekontrolli, millised on aktsionäride õigused jms. Sätte eesmärk on ühelt poolt anda suuniseid fondivalitsejatele oma tööandja pensionifondide investeerimispoliitika kujundamiseks ja teisalt teavitada nii tööandjaid, kes teevad pensionifondi sissemakseid kui avalikke teenistujaid, töötajaid ja juhte, kelle eest sissemakseid tehakse. See hõlbustab ühe või teise tööandja pensionifondi kasuks valiku langetamist neil pensionikogujatel, kes soovivad küll häid investeerimistulemusi, kuid eelistavad seejuures vastutustundlikke investeeringuid, sest on seisukohal, et investeeringuid tuleks kasutada keskkonna, sotsiaalsete ja juhtimistavade edendamiseks.

Kui üldiselt tuleb fondi kohta lisaks fondi tingimustele koostada prospekt ja põhiteave, siis tööandja pensionifondide puhul näeb direktiiv ette ka osakuomanikele mõeldud personaalse pensioniteatise koostamist ja esitamist. Nii täpsustatakse lõikes 8, et fondivalitseja peab kord aastas esitama igale oma valitsetava tööandja pensionifondi osakuomanikule kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis pensioniteatise. Pensioniteatise sisu reguleeritakse §-s 94¹. Kui osakuomanik soovib paberil pensioniteatist, on fondivalitseja kohustatud talle ka selle tasuta andma.

Lisaks täpsustatakse lõikes 9, et fondivalitsejal on kohustus oma tööandja pensionifondide osakuomanikke eraldi teavitada sellest, millised on võimalikud pensioni väljamaksmise viisid.

Pensioni makstakse välja kogumispensionide seaduse kohaselt, väljamaksete viisidele seaduses piiranguid seatud ei ole. Küll võib tööandja ette näha oma pensioniskeemist kindla pensioni väljamaksmise viisi, mis peab sellisel juhul olema sätestatud tööandja pensionifondi tingimustes. Pensioni väljamaksmise viisist sõltub see, kuidas toimub pensioni maksustamine. Osakuomanikku tuleb teavitada hiljemalt kuus kuud enne tööandja pensionifondi tingimustes ette nähtud pensioni väljamaksmise alguse saabumist, aga ka siis, kui osakuomanik seda muul ajal soovib.

Eelnõu § 1 punkt 9 – Paragrahv 94¹. Seadusesse lisatakse uus paragrahv, milles sätestatakse nõuded tööandja pensionifondi pensioniteatisele. Tegemist on osakuomanikule mõeldud personaalse teabelehega tema pensionivara käekäigust koos tulevikus makstava pensioni prognoosiga. Lisaks osakuomaniku andmetele ning fondivalitsejat ja tööandja pensionifondi puudutavatele detailidele peavad pensioniteatises sisalduma eeldatav pensionile minemise aeg (vastavalt fondi tingimustes sätestatule), osakuomanikule kuuluvate osakute väärtus ehk kogutud summa suurus, viimase aasta jooksul tööandja pensionifondi tehtud sissemaksete summa (tööandja pensionifondi teevad sissemaksed tööandjad) ja makstud tasude ning kaetud kulude summa ([lõige 1](#)).

Lisaks senise käekäigu kohta ülevaate esitamisele tuleb pensioniteatises esitada ka osakuomaniku tulevase pensioni prognoos. Pensioni prognoos esitatakse koos hoiatusega, et pension, mida osakuomanik tulevikus saada hakkab ei ole prognoositud summas garanteeritud ja võib tegelikult prognoositust erineda ([lõige 5](#)). Prognooside tegemisel lähtuvad fondivalitsejad oma senisest kogemusest ja oma hinnangutest, võttes aluseks viimases Rahandusministeeriumi majandusprognoosis avaldatud näitajad (nt palgakasvu suundumus ja inflatsioon). Vajadusel täpsustab prognoosimisel kasutatavaid eeldusi rahandusminister oma määruses ([lõige 3](#)). Määruse kehtestamise vajadust hinnatakse, kui esimesed tööandja pensionifondid on Eesti turule tulnud ja nende kohta koostatud pensioniteatiste praktika pinnalt on selgunud vajadus eelduste täpsustamise järele. Kasutatud eeldused peavad olema kättesaadavad ka osakuomanikele, kellel on huvi selle kohta teavet saada. Nii näeb [lõige 10](#) ette, et kui osakuomanik selleks soovi avaldab, peab fondivalitseja teda ka pensioni suuruse prognoosimisel kasutatud eeldustest teavitama.

Pensioni prognoosimisel on lubatud esitada ka erinevaid stsenaariume, kuid sellisel juhul peavad nende stsenaariumide hulgas kindlasti olema vähemalt stsenaarium, mida fondivalitseja hindab kõige tõenäolisemaks ja üks negatiivne stsenaarium ([lõige 4](#)).

Pensioniteatises tuleb esitada ka viited selle kohta, kus on osakuomanikul võimalik tutvuda tööandja pensionifondi teiste dokumentidega aga ka sama fondivalitseja valitsetavate teiste tööandja pensionifondide dokumentidega, millesse tööandja sissemaksete tegemise saaks osakuomanik senise pensionifondi asemele omale valida. Samuti tuleb pensioniteatises avaldada teave selle kohta, mis juhtub, kui tööandja peaks lõpetama sissemaksed tööandja pensionifondi – milliseks võib pension sellisel juhul kujuneda ([lõige 6](#)).

Kui pensioniteatises esitatud andmetes on võrreldes eelmise aasta kohta koostatud pensioniteatisega esinenud olulisi muutusi, tuleb need kohad osakuomanikule selgelt esile tuua. Pensioniteatis peab olema koostatud nii, et osakuomanikul oleks sellest kerge aru saada, st kasutatakse selget, sisutihedat ja arusaadavat keelt, välditakse žargooni ja tehniliste terminite kasutamist, kui on võimalik kasutada tavasõnu. Fondivalitseja on pensioniteatiste koostamisel kohustatud tagama selle, et kõik andmed on ajakohastatud, samuti peab pensioniteatistest olema võimalik kindlaks teha, millise kuupäeva seisuga on andmed selles esitatud ([lõiked 7 ja 8](#)).

Nagu EL ühisturul harmoniseeritud teiste investoritele mõeldud dokumentidega, nt fondi

põhiteave, on ka pensioniteatise puhul kokku lepitud selle dokumendi nimetus. Selle tagamiseks sätestatakse lõikes 9, et nimetust „pensioniteatis“ ja vajaduse korral selle tõlget kasutatakse muutmata kujul ja lisandusteta kõigis lepinguriikides, kus tööandja pensionifondi osakuid pakutakse.

Eelnõu § 1 punkt 10 – Paragrahvi 115 lõige 1. Muudatusega korrigeeritakse eurofondi investeerimispiiranguid. Uue seaduse kehtestamisega on tekkinud eurofondi investeerimisreeglites ebakõla võrreldes varem kehtinud korraga, mis oli kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/65/EÜ (edaspidi *UCITS direktiiv*)¹ ja millega on praktikas fondivalitsejad fondi vara investeerimisel jätkuvalt arvestanud.

IFS § 115 kohaselt võib ühe isiku emiteeritud väärtpaberitesse ja rahaturuinstrumentidesse investeerida kuni kümme protsenti eurofondi varast. Sama sätte lõike 12 kohaselt käsitatakse ühe isikuna kõiki konsolideerimisgruppi kuuluvaid üksusi. UCITS direktiivi artikli 52 lõike 5 viimase lause kohaselt võib liikmesriik lubada investeerida ühe konsolideerimisgrupi vabalt võõrandatavatesse väärtpaberitesse ja rahaturuinstrumentidesse kokku kuni 20 %. Vastav lubav norm sisaldus ka eelmises investeerimisfondide seaduse redaktsioonis, mis kehtis kuni 3.01.2018 [§ 258 lõige 3, mille kohaselt ei või ühte konsolideerimisgruppi kuuluvate isikute poolt emiteeritud väärtpaberite väärtus kokku moodustada üle 20% eurofondi aktive turuväärtusest.]. Seega käesoleva parandusega taastatakse UCITS direktiivi silmas pidades eelnev olukord, mille alusel olid avalikud fondid oma investeerimispiirangud kujundanud.

Eelnõu § 1 punkt 11 – Paragrahvi 119 lõige 2. IFS § 119 lõige 2 põhineb UCITS direktiivi artikli 83 lõike 2 alapunktil (b). Viimane sätestab, et juriidilisest isikust eurofond (meie mõistes aktsiaseltsifond) võib täiendavalt võtta laenu 10% fondi mahust äritegevuseks vajaliku kinnisvara soetamiseks. Ehk kui tavaolukorras võib eurofond (mistahes eesmärgil) võtta lühiajalist laenu kuni 10% fondi mahust, siis aktsiaseltsifondist eurofondile võimaldatakse lisaks laenu võtmist ka äritegevuseks vajaliku kinnisvara soetamiseks kokku kuni 10% ulatuses fondi mahust, kuid see laen ei tohi muude fondi arvel võetud (lühiajaliste) laenudega ületada 15% fondi mahust. Kehtiva seaduse § 119 lõige 2 räägib samas üksnes kinnisvara soetamisest, mitte selleks laenu võtmisest. Seega viiakse muudatusega seadus säte täpsemini kooskõlla UCITS direktiiviga.

Eelnõu § 1 punkt 12 – Paragrahv § 122. Paragrahv tunnistatakse kehtetuks. Võrreldes eurofondidega on pensionifondide, eelkõige kohustuslike pensionifondide puhul ühe emitendi, investeerimisfondi või vastaspoolega seotud investeeringutele seatud piirmäärad oluliselt madalamad. See seab takistusi väiksematele pensionifondidele, mille vara maht on väiksem. Eelnõuga leevendatakse kõnealuseid investeerimispiiranguid, kohaldades edaspidi eurofondide suhtes kehtivaid sarnaseid piirmäärasid, mis tähendab, et pensionifondide regulatsioon ei ole selles osas enam eurofondide omast rangem.

Eelnõu § 1 punktid 13 ja 14 – Paragrahvi 124 lõiked 1–3 ja 4. Lõiked 1–3 tunnistatakse kehtetuks. Võrreldes eurofondidega on pensionifondide, eelkõige kohustuslike pensionifondide puhul ühe emitendi, investeerimisfondi või vastaspoolega seotud investeeringutele seatud piirmäärad oluliselt madalamad. See seab takistusi väiksematele pensionifondidele, mille vara maht on väiksem. Eelnõuga leevendatakse kõnealuseid investeerimispiiranguid, kohaldades edaspidi eurofondide suhtes kehtivaid sarnaseid piirmäärasid, mis tähendab, et pensionifondide regulatsioon ei ole selles osas enam eurofondide omast rangem.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/65/EÜ vabalt võõrandatavatesse väärtpaberitesse ühiseks investeeringuks loodud ettevõtjaid (eurofondid) käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (uuesti sõnastatud): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02009L0065-20140917>.

IFS § 124 lõige 4 sätestab piirangu reguleeritud turul (lihtsustatult väärtpaberibörsil) mittekaubeldavate väärtpaberite maksimaalsele osakaalule. Pensionifondi vara võib investeerida IFS § 107 lõigetes 1 ja 2 nimetatata väärtpaberitesse ja rahaturuinstrumentidesse kokku kuni 30% ulatuses pensionifondi vara väärtusest. Eelnõuga suurendatakse reguleeritud turul mittekaubeldavatesse instrumentidesse tehtavate investeeringute piirmäära, tõstes selle 40% tasemele. Kõnealust piirmäära ei kohaldata investeeringutele, mis tehakse läbi teiste fondide, mistõttu võib sarnaste investeeringute võimalik maht praktikas nagunii suurem olla. Muudatus arvestab pensionifondide huviga kohalike otseinvesteeringute tegemise vastu.

Ühtlasi lisatakse lõikesse teine lause, milles täpsustatakse, et reguleeritud turul mittekaubeldavate investeeringute suhtes ei kohaldata käesoleva seaduse § 108 lõike 1 punktist 5 tulenevat väärtpaberite vabalt võõrandatavuse nõuet (eurofondide investeeringutele esitatud nõue). Ka see muudatus arvestab pensionifondide huvi turuväliste investeeringute tegemise vastu, kus on probleemiks kujunenud nõue, et väärtpaberid peavad olema vabalt võõrandatavad. Nimelt võib tähtajaliste investeeringute puhul olla tegemist investeeringutega, mida kavatsetakse lõpptähtajani hoida. Vabalt võõrandatavuse nõue on sellisel juhul emitendi jaoks lisarisk ning võib tähendada, et fond jääb investeerimisvõimalusest ilma või pakutakse talle seda halvematel tingimustel.

Eelnõu § 1 punkt 15 ja 16 – Paragrahv 125 lõiked 1 ja 3. Lõike 1 esimene lause tunnistatakse kehtetuks. Võrreldes eurofondidega on pensionifondide, eelkõige kohustuslike pensionifondide puhul ühe emitendi, investeerimisfondi või vastaspoolega seotud investeeringutele seatud piirmäärad oluliselt madalamad. See seab takistusi väiksematele pensionifondidele, mille vara maht on väiksem. Eelnõuga leevendatakse kõnealuseid investeerimispiiranguid, kohaldades edaspidi eurofondide suhtes kehtivaid sarnaseid piirmäärasid, mis tähendab, et pensionifondide regulatsioon ei ole selles osas enam eurofondide omast rangem.

Lõike 3 muudatusega täpsustakse seda, millistel tingimustel saab pensionifondide vara investeerida teistesse investeerimisfondidesse – eelkõige nn riskikapitali ja teistesse kinnistesse investeerimisfondidesse. Üldreegel on, et sellistesse fondidesse saab investeerida kuni 50% pensionifondi varadest ja see reegel kehtib ka praeguse seaduse alusel. Küll on praeguse seaduse kohaselt ebaselge, et kas sellistesse fondidesse investeerimisel tuleb järgida ka reguleeritud väärtpaberiturul mittekaubeldavatesse aktsiatesse, võlakirjadesse ja teistesse sarnaste väärtpaberitesse investeerimise reegleid. Muudatusega täpsustatakse, et seda ei tule teha nagu on olnud ka algne seaduse eesmärk. Lisaks täpsustatakse, et kui sellist tüüpi fondide osakud/aktsiad on võetud kauplemisele reguleeritud väärtpaberiturul, siis loetakse nende puhul fondidesse investeerimise osas kehtivad reeglid täidetuks.

Eelnõu § 1 punkt 17 - Paragrahv 126. Paragrahv tunnistatakse kehtetuks. Selle paragrahvi lõiked 1 ja 2 seavad piirangud kohustusliku pensionifondi maksimaalse aktsiariski osakaalule. Kehtiva seaduse kohaselt võivad kohustuslikud pensionifondid võtta maksimaalselt aktsiariski 75% ulatuses. Eelnõuga soovitakse pakkuda pensionifondi valitsejatele võimalust suurendada kohustusliku pensionifondi aktsiariski osakaalu kuni 100%-ni. Muudatuse eesmärgiks on esmalt pakkuda võimalikult laia valikut investeerimisvõimalusi, mis võimaldaksid pikaajaliste investeeringute puhul, nagu pensionifondide investeeringud seda on, võimalikult head tootlust saavutada. Ühtlasi saab tõdeda, et kehtivad piirangud kogumis ei täida ka aktsiainvesteeringute piirangutele seatud eesmärki. IFS §126 lg 6 lubab aktsiapiirangu alt välistada taristu- ja kinnisvarainvesteeringud, mida omakorda võib teha kuni 40% ulatuses fondi varast. Nimetatud erand võimaldab moodustada fondi, mille vara investeeritakse 75% ulatuses aktsiaturgudele

ning 25% ulatuses selliste äriühingute aktsiatesse, mille vara paigutatakse peamiselt kinnisasjadesse. Viimane ei ole aga oma riskisuselt võrreldav pensionifondiga, mille puhul 25% investeeritakse võlakirjadesse.

Lisaks maksimaalse aktsiariski piiramisega tasemel 75%, näeb kehtiva seaduse § 126 lõige 2 ette, et pensionifondi valitseja, kes soovib aktsiaturgudele investeeridagi 75% pensionifondi varast, peab seda tegema viisil, kus vähemalt kolmandik aktsiainvesteeringutest tehakse läbi teiste fondide. Selleks, et mitte kohustada kaudselt pensionifondi valitsejaid osa investeeringuid läbi teiste fondide tegema, et võimaldada suuremat aktsiariski võtmist peaksid § 126 lõikes 1 ja 2 toodud maksimummäärad olema samad. See jätkaks pensionifondi valitsejale võimaluse eelistada aktsiariski võtmisel pensionifondi jaoks madalama kuluga otseinvesteeringuid.

Eelnõuga kaotatakse kohustuslike pensionifondide investeeringute aktsiariski piirang (§ 126 lõiked 1 ja 2). Sellega seoses kaotavad mõtte ja vajaduse ka § 126 teised lõiked, mistõttu tunnistatakse kogu § 126 kehtetuks. Seega on eelnõu kohaselt lubatud pakkuda ka kohustuslikke pensionifonde, mis võtavad kuni 100% ulatuses aktsiariski. Seejuures ei ole pensionifondi valitsejal eelnõu kohaselt enam kohustust osa selliseid investeeringuid tingimata läbi teiste fondide teha. Kehtivas seaduses ette nähtud konservatiivne pensionifond, siiski jääb alles (vt IFS § 129 selgitusi).

Eelnõu § 1 punkt 18 - Paragrahv 127 lõike 2 esimene lause. Lõige reguleerib kohustuslike pensionifondide valuutapiiranguid. Konservatiivse pensionifondi suhtes kehtestatud piirang säilitatakse, kuid loobutakse ülejäänud kohustuslike pensionifondide suhtes kehtivast piirangust. Pensionifondi valitseja peab investeeringute tegemisel nagunii tagama kohustusliku pensionifondi investeeringute piisava hajutamise eri väärtpaberitesse ja muusse varasse ning pidevalt mõõtma, juhtima ja jälgima kõiki riske (tururisk, likviidsusrisk, operatsioonirisk, vastaspoole risk ja muud riskid). Muudatusega astutakse samm lähemale mõistlikkuse põhimõtte kohaldamisele kohustuslike pensionifondide suhtes.

Eelnõu § 1 punkt 19 ja 20 - Paragrahv 128 lõiked 1 ja 2. Paragrahvi lõige 1 tunnistatakse kehtetuks. Tegemist on piiranguga, mis kohaldub kinnisasjadesse investeerimisel. Kehtiva seaduse kohaselt ei või investeeringud kinnisasjadesse ületada 20% vabatahtliku ja 10% kohustusliku pensionifondi vara väärtusest, ühe kinnisasja soetusväärtus ei või omandamise ajal ületada 5% pensionifondi vara väärtusest ja kinnisasjade, kinnisasjadesse investeeriva teise fondi või muu äriühingu osakute ja aktsiate ja muude väärtpaberite väärtus kokku ei või moodustada rohkem kui 70% vabatahtliku ning rohkem kui 40% kohustusliku pensionifondi vara väärtusest. Kehtetuks tunnistatakse neist piirangutest esimene (20% vabatahtliku ja 10% kohustusliku pensionifondi puhul). Kuigi piirangute seadmisega soovitakse kaitsta osakuomanikke ja tagada pensionifondi vara piisavat hajutatust, on piirangutel ka negatiivsed mõjud. Antud juhul mõjuvad piirangud negatiivselt pensionifondide arvel kinnisvaratehingute tegemisele, avaldades mõju eelkõige väiksema mahuga fondidele. Eelnõuga leevendatakse pensionifondide investeerimispiiranguid kinnisasjadesse investeerimisel – tõstetakse ühe kinnisasja suhtes kehtivat piirangut 5%-lt 10%-le (vt ka IFS § 128 lg 2 muutmise selgitus) ja loobutakse 10% piirangust investeeringutel kinnisasjadesse. Seega tuleb edaspidi kinnisvara investeeringute puhul arvestada lisaks ühe objekti piirangule vaid IFS § 128 lõikes 3 sätestatud üldist piirangut, mille kohaselt kinnisasjade, kinnisasjadesse investeeriva teise fondi või muu äriühingu osakute ja aktsiate ja muude väärtpaberite väärtus kokku ei või moodustada rohkem kui 70% vabatahtliku ning rohkem kui 40% kohustusliku pensionifondi vara väärtusest. Muudatustega muudetakse pensionifondide kinnisvarapiirangud sarnasemaks muude avalike fondide suhtes kehtivate piirangutega. Eesmärgiks on pakkuda suuremaid võimalusi erinevat liiki investeeringute tegemiseks arvestades just pensionifondide investeeringute pikka ajahorisonti.

Lõike 2 esimene lause: Kehtiva seaduse kohaselt ei või ühe kinnisasja soetusväärtus omandamise ajal ületada 5% pensionifondi vara väärtusest. Kuigi piirangute seadmisega soovitakse kaitsta osakuomanikke ja tagada pensionifondi vara piisavat hajutatust, on piirangutel ka negatiivsed mõjud. Antud juhul mõjuvad piirangud negatiivselt pensionifondide arvel kinnisvaratehingute tegemisele, avaldades mõju eelkõige väiksema mahuga fondidele. Eelnõuga leevendatakse pensionifondide investeerimispiiranguid kinnisasjadesse investeerimisel – tõstetakse ühe kinnisasja suhtes kehtivat piirangut 5%-lt 10%-le ja loobutakse IFS §128 lõikes 1 kehtestatud 10% piirangust (vt ka IFS § 128 lg 1 kehtetuks tunnistamise selgitus). Muudatustega muudetakse pensionifondide kinnisvarapiirangud sarnasemaks muude avalike fondide suhtes kehtivate piirangutega. Eesmärgiks on pakkuda suuremaid võimalusi erinevat liiki investeringute tegemiseks arvestades just pensionifondide investeringute pikka ajahorisonti.

Eelnõu § 1 punktid 21 ja 22 - Paragrahvi 129 lõiked 1 ja 1¹. Täiendavad nõuded konservatiivsele pensionifondile on kehtestatud IFS §-s 129. Kehtiva seaduse kohaselt on instrumentide ring, millesse võib konservatiivse pensionifondi vara investeerida, väga piiratud. Eelnõuga antakse pensionifondi valitsejatele investeringute paremaks juhtimiseks ja riskide paremaks hajutamiseks võimalus investeerida kuni 10% ulatuses konservatiivse pensionifondi varast ka muudesse kui §-s 129 defineeritud väärtpaberitesse. See tähendab, et konservatiivsetel pensionifondidel tekib ka õigus kuni 10% ulatuses aktsiariski võtta. Minimaalse aktsiariski võtmine ei muuda konservatiivsete fondide iseloomu, küll võimaldab portfelli suurem hajutus oluliselt paremini maandada erinevaid investeerimisi riske ning negatiivses intressikeskkonnas paremini täita konservatiivsete pensionifondide eesmärki (tagada vähemalt vara väärtuse säilimine). Selleks muudetakse lõike 1 sõnastust ja asendatakse preambulis sõna „üksnes“ sõnaga „peamiselt“ ja lisatakse lõige 1¹, milles öeldakse, et lõike 1 punktides 1–5 nimetatata väärtpaberitesse võib konservatiivse pensionifondi vara investeerida kuni 10% konservatiivse pensionifondi varast.

Eelnõu § 1 punkt 23 - Paragrahvi 129 lõiked 4 ja 5. Eelnõuga muudetakse konservatiivsete pensionifondide puhul kasutatavate reitingute valiku põhimõtteid senisest paindlikumad ning lubatakse lisaks hilisemale reitingule ka nt madalaima või keskmise reitingu kasutamist. Lõike 4 sõnastust muudetakse vastavalt ja sätestatakse ühtlasi, et fondivalitseja määrab oma riskijuhtimise reeglites need reitinguagentuurid, kelle antud krediidireitinguid ta jälgib ning konservatiivse pensionifondi investeringute ja riskide juhtimiseks kasutab ning põhimõtted, kuidas arvestatakse reitinguagentuuride antud erinevaid krediidireitinguid.

Lõike 5 sõnastatust muudetakse, et konservatiivse pensionifondi vara saaks reitinguta või investeerimisjärgu krediidireitinguta võlakirjadesse investeerida ka läbi teiste fondide, kuid kohaldatakse sama piirmäära, mis kehtib sarnase otseinvesteringute suhtes (kokku kuni 10% konservatiivse pensionifondi varast).

Eelnõu § 1 punkt 24 - Paragrahv 131 lõike 4 punkt 5. Punktis 5 asendatakse viide IFS § 126 lõike 6 punktis 1 nimetatud väärtpaberitele viitega avalikkusele olulise taristu, sealhulgas elektrituru, teedevõrgu, veevarustuse, jäätmehoolduskorralduse arendamise, haldamise või opereerimisega peamiselt tegeleva äriühingu aktsiatele või muudele aktsiaga sarnastele väärtpaberitele, mis oligi IFS § 126 lg 1 p 1 sisuks. Muudatus on seotud IFS §126 kehtetuks tunnistamisega.

Eelnõu § 1 punkt 25 ja 26 - Paragrahv 132 lõiked 1 ja 2. Seoses IFS §124 lõigete 1 – 3 kehtetuks tunnistamisega parandatakse § 132 lõikes 1 viide.

Lõige 2 tunnistatakse kehtetuks tulenevalt § 124 lõigete 1–3 kehtetuks tunnistamisest (§ 132 lõikes 2 sätestatud ajutiste erisuste kohaldamine ei ole enam asjakohane).

Eelnõu § 1 punkt 27 – Paragrahv 137. Paragrahv sätestab erisused pensionifondi valitsemise õiguse depositooriumile ülemineku erisused. Paragrahv tükeldatakse kaheks. Uues sõnastuses jääb § 137 kohustusliku pensionifondi valitsemisega seotud õiguste ja kohustuste ülemineku erisus (kehtiva seaduse sõnastuses § 137 lg 1). Sisulisi muudatusi tehtud ei ole.

Eelnõu § 1 punkt 28 – Seaduse täiendamine §-dega 137¹–137³

Paragrahv 137¹. Kehtiva seaduse § 137 lõiked 2 ja 3 on tõstetud uude § 137¹, mis võtab kokku erisused pensionifondi valitsemise õiguse üleminekul depositooriumile. Sisulisi muudatusi tehtud ei ole.

Paragrahv 137². Paragrahvis 137² kehtestatakse tööandja pensionifondi valitsemise ülemineku erisused. Uue regulatsiooni kehtestamisel on nii palju kui võimalik võetud aluseks juba olemasolev IFSi fondi valitsemise ülemineku regulatsioon. Seadusesse lisatud §-s 137² sätestatakse erisused, mis tulenevad direktiivist. Esmalt sätestatakse lõikes 1, et tööandja pensionifondi valitsemise ülemineku puhul ei kohaldata § 134 lõigetes 6 ja 8 ning § 135 lõigetes 2–5 sätestatud. Tegemist on normidega, mis oleksid vastuolus direktiivis sätestatuga.

Lõikes 2 täpsustatakse, et tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise lepingus sätestatud tingimused ei või kahjustada osakuomanike huve, sealhulgas ei või lepingus ette näha valitsemise üleandmisega seotud kulude katmist fondi valitsemist üle andva ega üle võtva fondivalitseja valitsetavate tööandja pensionifondide osakuomanike arvelt. Fondi valitsemise üleandmisega kaasnevad kulud tuleb seega katta fondivalitsejatel endil.

Fondi üleandmise tingimustest tuleb tööandja pensionifondi valitsemist üle andval fondivalitsejal teavitada selle fondi osakuomanikke (lõige 3). Selleks, et tööandja pensionifondi saaks teisele fondivalitsejale üle anda, on vaja nii fondi sissemakseid tegeva tööandja nõusolekut, kui enamike fondi osakuomanike nõusolekut. Seejuures on vaja eraldi ka enamike vähemalt selliste osakuomanike nõusolekut, kellele tehakse fondist juba väljamakseid – makstakse pensioni (lõige 4).

Loa taotlejaks on fondivalitseja, kes tööandja pensionifondi valitsemise tahab üle võtta. Lõikes 5 on sätestatud andmed ja dokumendid, mis tuleb Finantsinspeksioonile lisaks § 135 lõikes 1 sätestatule esitada. Lisaks fondivalitsejate andmetele tuleb Finantsinspeksioonile esitada ka tööandja pensionifondi sissemakseid tegevate tööandjate andmed, lõikes 4 nimetatud tööandjate ja osakuomanike nõusolekud ja viited teistele lepinguriikidele, kui nende sotsiaalse ja tööõigust kohaldatakse sellesse tööandja pensionifondi sissemaksete tegemise suhtes. Nagu erinevate lubade taotlemisel tavaliselt, tuleb fondivalitsejal Finantsinspeksiooni teavitada loa taotluse menetlemise ajal toimunud muudatustest (lõige 6).

Kui tööandja pensionifondi valitsemise võtab üle Eesti fondivalitseja, tuleb fondi üleandmiseks luba taotleda, nagu teiste fondide puhulgi § 134 lõike 5 alusel, Finantsinspeksioonilt. Kui tööandja pensionifondi valitsemist soovitakse aga üle anda teise lepinguriigi fondivalitsejale, on erinevalt § 134 lõikes 5 ja § 135 lõikes 1 sätestatust vaja taotleda luba selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt (lõige 7).

Kui tööandja pensionifondi valitsemise võtab üle Eesti fondivalitseja, kuid fondi üle andev fondivalitseja on teise lepinguriigi fondivalitseja, tuleb Finantsinspeksioonil sellisest loa taotlemisest teavitada selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust, edastades viimasele loa taotlemiseks esitatud avalduse koos kõigi andmete ja dokumentidega (lõige 8).

Paragrahv 137³. Paragrahvis § 137³ sätestatakse tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise loa taotluse menetlemise ja loa andmise erisused.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil aega tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise loa andmiseks või sellest keeldumiseks kolm kuud. Nimetatud tähtaeg hakkab jooksmas kõigi nõuetekohaste andmete ja dokumentide saamisest arvates. Lõige 2 annab Finantsinspeksioonile õiguse jätta taotlus läbi vaatamata, kui see on esitatud oluliste puudustega. Kui Finantsinspeksioon on otsuse teinud, tuleb see viivitamata taotluse esitanud fondivalitsejale (fondi valitsemise üle võttev fondivalitseja) kätte toimetada.

Tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise loa andmisest keeldumise alused on sätestatud lõikes 3. Tegemist on klassikalise loeteluga. Finantsinspeksioon võib keelduda loa andmisest, kui talle esitatud andmed või dokumendid ei vasta kehtestatud nõuetele, on ebaõiged, eksitavad või puudulikud, tööandja pensionifondi osakuomanike huvid ei ole piisavalt kaitstud või üleandmine võib kahjustada vastu võtva fondivalitseja teiste tööandja pensionifondide osakuomanike huve, fondi üleandmine võib kahjustada vastu võtva fondivalitseja finantsseisundit või tema organisatsiooniline ülesehitus, töökorraldus või töötajate kompetentsus ei ole piisav sellise tööandja pensionifondi valitsemiseks või pärast tööandja pensionifondi valitsemise üle võtmist ei vasta fondivalitseja omavahendid või neile vastav vara seaduses sätestatud nõuetele.

Kui tööandja pensionifondi valitsemise annab üle teise lepinguriigi fondivalitseja ei anna Finantsinspeksioon fondi valitsemise üleandmise luba enne, kui ta pole saanud selle teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt nõusolekut fondi üleandmiseks. Kui Finantsinspeksioon on teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuse arvamuse saanud ja langetab otsuse fondi valitsemise üleandmise loa andmise või sellest keeldumise kohta, teavitab ta kahe nädala jooksul selle otsuse langetamisest ka kõnealust teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust (lõige 4).

Juhul, kui tööandja pensionifondi valitsemise üleandmine toob kaasa fondi piiriülese pakkumise, suhtlevad finantsjärelevalve asutused omavahel ka selleks, et teavitada tööandja pensionifondi pakkumise tingimustest. Kui Eesti fondivalitseja võtab üle teise lepinguriigi fondivalitseja tööandja pensionifondi, mis toob kaasa selle fondi pakkumise seal teises lepinguriigis (osakuomanikud on teisest lepinguriigist ja sissemaksete suhtes kohaldub selle teise lepinguriigi sotsiaal- ja tööõigus), siis edastab Finantsinspeksioon Eesti fondivalitsejale teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt saadud tingimused selles riigis tööandja pensionifondi pakkumiseks. Finantsinspeksioonil on nende tingimuste edastamiseks aega üks nädal teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt nende saamisest arvates (lõige 5). Kui tingimused peaksid aja jooksul muutuma, on Finantsinspeksioon lõike 6 kohaselt kohustatud fondivalitsejat neist muudatustest ka viivitamata teavitama, kui on vastava info teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt saanud. Nagu piiriülese pakkumise puhul tavapäraselt, näeb ka lõige 7 ette, et olukorras, kus fondivalitsejale ei ole piiriülest pakkumist puudutavaid tingimusi esitatud, võib ta viie nädala möödumisel tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise loa saamisest arvates alustada üle võetud fondi pakkumist teises lepinguriigis, arvestades siiski seal kehtivaid nõudeid.

Kui tööandja pensionifondi valitsemise annab üle Eesti fondivalitseja, kuid selle võtab vastu teise lepinguriigi fondivalitseja, menetleb taotlust teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutus. Analoogselt § 137² lõikes 8 sätestatule teavitab teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutus Finantsinspeksiooni ja jääb sarnaselt § 137³ lõikes 4 sätestatule ootama nüüd Finantsinspeksiooni arvamust fondi valitsemise üleandmise küsimuses. Finantsinspeksioon

annab lõike 8 alusel oma nõusoleku kaheksa nädala jooksul teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt vastava taotluse saamisest arvates. Lõike 9 kohaselt võib Finantsinspeksioon keelduda nõusoleku andmisest, kui tööandja pensionifondi osakuomanike huvid ei ole piisavalt kaitstud või tööandja pensionifondi valitsemise üleandmine võib kahjustada fondivalitseja valitsetavate teiste tööandja pensionifondide osakuomanike huve. Kui tööandja pensionifondi valitsemise üleandmine toob siin kaasa teise lepinguriigi fondivalitseja tööandja pensionifondi pakkumise Eestis, teavitab Finantsinspeksioon vastavat lepinguriigi finantsjärelevalve asutust tingimustest, millele peab vastama tööandja pensionifondi pakkumine Eestis (lõige 10). Finantsinspeksioon teeb seda nelja nädala jooksul tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise loa andmise kohta teiselt finantsjärelevalve asutuselt teabe saamisest arvates. Kui tööandja pensionifondi Eestis pakkumise tingimustes toimuvad olulised muudatused, teavitab Finantsinspeksioon teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust ka neist muudatustest (lõige 11).

Selleks, et vältida topelt menetlusi ja mitmekordset teavitamist, välistab direktiiv tööandja pensionifondi valitsemise üleandmisega kaasneva piiriülese pakkumise puhul eraldi veel piiriülese pakkumise regulatsiooni sätete kohaldamise. Nii sätestatakse ka lõikes 12, et antud juhul ei kohaldata vastavalt IFS §-s 438 ega § 440 lõigetes 4–8 sätestatud. Vajalik regulatsioon on integreeritud tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise regulatsiooni (§-s 137³).

Finantsjärelevalve asutuste vahel vaidluste lahendamiseks näeb lõige 13 ette Finantsinspeksiooni õiguse pöörduda Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutuse poole Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1094/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/79/EÜ (ELT L 331, 15.12.2010, lk 48–83), artikli 31 lõike 2 punkti c kohaselt.

Eelnõu § 1 punkt 29 – paragrahv 144 lõige 1. Kehtivas seaduses on avaliku fondi osa regulatsiooni aluseks eurofondide normistik ning seda ka fondide ühinemise regulatsiooni puhul. Eurofondide regulatsioon lähtub aga põhimõttest, et fondi osakuid või aktsiaid võetakse ka regulaarselt tagasi.

IFS võimaldab asutada ka kinniseid avalikke fonde, mis seega oma tingimuste või põhikirja kohaselt osakuid või aktsiaid tagasi ei võta. Ühinemise regulatsiooni puhul on tehtud erand kinniste fondide osakute või aktsiate asendussuhte arvutamisele, kuid lisaks ei ole kinniste fondide puhul võimalik teostada ühinemise regulatsioonis üheks nõudeks olevat osakute või aktsiate tagasivõtmise kohustust enne ühinemise jõustumist. Kui fondi tingimused või põhikiri ei võimalda tagasivõtmist, siis lähtuvalt selle fondi investeerimispoliitikast ja sisemisest regulatsioonist ei ole võimalik praktikas täita ka osakute või aktsiate tagasivõtmise kohustust ühinemise käigus. Sellest tulenevalt osutub kehtiva seaduse kohaselt võimatuks kinniste avalike fondide ühinemine. Kuna kinnise fondi puhul on investorid teadlikud, et fondist osakute või aktsiate tagasi võtmise võimalust ei ole, siis ei ole proportsionaalne nõuda sellise õiguse tekkimist ka ühinemise käigus. IFS kohaselt on kinnine fond selline fond, mis ei võta osakuid või aktsiaid tagasi enne fondi lõpetamist. Kui aga fondi tingimused või põhikiri võimaldavad osakute või aktsiate tagasivõtmist, ent pikema aja vältel, näiteks viie aasta möödudes, omab see asjaolu ühinemise raames tagasivõtmise kohustuse täitmise võimalikkusele samaväärset mõju, kui oleks tegemist kinnise fondiga. Kuna ühinemise puhul on tulenevalt seostest äriseadustiku regulatsiooniga aktsiaseltsifondidel lisaks ühinemislepingu sõlmimisele kohustus kutsuda kokku koosolek ühinemislepingu heaks kiitmiseks ühinemisotsusega, on võimalik sellise fondi ühinemise puhul investoritel ühinemise soodustamiseks aktsiate tagasivõtmise õigusest loobuda ja kiita heaks ühinemise tingimused, mis välistavad aktsiate tagasi võtmise.

Kehtiva seaduse § 144 lõikele 1 viitavad IFS-s mitmed sätted, nagu § 146 lg 5, § 157 lg 7 punktid 2 ja 3, § 166 lõiked 9 ja 10, § 208 lg 2, § 211 lg 1, § 516 lg 4, § 521 lg 1. Muudatusega välistatakse teatud fondide investorid tagasivõtmise õigusest, kuid see asjaolu ei muuda ühinemise regulatsiooni laiemalt. Seega muudatuse järel ei ole kinniste fondide puhul vastavat osakute või aktsiate tagasivõtmise kohustust, kuid ka kinnise fondi investoritele ühinemise teabe esitamisel tuleb siiski esitada tähtaeg, millal investorid saavad ühendava fondi investoriteks, samuti selgitus ühinemise jõustumise kohta. Tulenevalt muudatusest seega sellise fondi investoritel aga tagasivõtmise õigust kogumis ei ole, mitte selle teostamine ei sõltu investorite otsusest.

Eelnõu § 1 punkt 30 – paragrahv 163 lõige 4. Vastavalt kehtiva seaduse § 163 lõikele 1 kohaldub aktsiaseltsifondi ühinemisele äriseadustiku (ÄS) regulatsioon, seal hulgas § 400 lg 1 p 5, mis kohustab ühinemise avaldusele lisama ühendatava ühingu lõppbilansi. ÄS § 400 lg 2 sätestab üldnõuded äriühingu lõppbilansile. Kehtiva seaduse § 163 lg 4 sätestab nõuded aktsiaseltsifondi lõppbilansi sisule ja vormile ning samuti, et lõppbilanss koostatakse ühinemise jõustumise kavandatud kuupäevale eelneva päeva seisuga. Aktsiaseltsifondi ühinemine jõustub äriregistri kandest. Ühinemise jõustumise kavandatud kuupäev peaks seega olema määratletud (mh ühinemislepingus) selliselt, et 5 tööpäeva enne seda oleks võimalik esitada ühinevatel fondidel äriregistrile avaldused ühinemise registrisse kandmiseks. IFS regulatsiooni kohaselt tuleks aga lõppbilanss koostada ühinemise jõustumise kavandatud kuupäevale eelneva päeva seisuga. Kuna äriregistrile ei ole võimalik esitada lõppbilanssi, mis on koostatud tuleviku seisuga, on regulatsioonide ühildamiseks kustutatud eraldi nõue lõppbilansi koostaise kuupäeva suhtes ning aktsiaseltsifondile kohaldub seega äriseadustikust tulenev lõppbilansi regulatsioon. Kuna fondi aruandluse regulatsioon eeldab nii aasta- kui poolaasta aruannete koostamist, on äriseadustikust tulenev nõue koostada lõppbilanss seisuga mitte varem kui kaheksa kuud enne avalduse esitamist äriregistrile, piisav ja ühildatav ka IFS aruandluse nõuetega.

Eelnõu § 1 punkt 31 – Paragrahv 216. Paragrahvi lisatakse uus lõige 4¹. Sarnaselt lepingulisest fondist tööandja pensionifondile täpsustatakse ka aktsiaseltsina tegutseva määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi puhul, et fondi investeerimispoliitika kirjeldamisel (antud juhul fondi põhikirjas) tuleb märkida, kas ja kuidas järgitakse vastutustundliku investeerimise põhimõtteid ja võetakse investeerimisotsuste tegemisel arvesse keskkonna-, kliima-, sotsiaalseid ja juhtimistegureid. Vt ka § 93 lg 2² selgitust.

Eelnõu § 1 punkt 32 – Paragrahv 223. Tervele paragrahvile antakse uus sõnastus. Kehtiva seaduse § 223 lõike 1 sõnastusest on ekslikult jäänud välja viide §-le 343, mis lisatakse eelnõuga uues sõnastuses lõikesse 1.

Eelnõuga lisatakse § 362 lõiked 4–7, mida soovitakse kohaldada ka määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi suhtes. Lõikes 2 täiendatakse vastavalt esitatud viidete loetelu (lisatakse viide § 362 lõigetele 4–7). Vt ka § 362 lg 4–7 selgitusi.

Lõikele 3 antakse uus sõnastus ja tehakse täpsustus, et määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi võtmefunktsioonide hulka kuulub ka aktuaari funktsioon (nagu see on ka näiteks kindlustusandjate puhul). Kehtima jääb põhimõte, et aktuaari funktsiooni täitmise eest vastutaval aktuaaril peab olema ja ta peab vajaduse korral olema võimeline tõendama kindlustus- ja finantsmatemaatilisi teadmisi ning kogemusi, mis vastavad fondi tegevusele omaste riskide laadile, ulatusele ja keerukusele.

Lõige 4 on uus ja selles reguleeritakse määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi aktuaari tegevust. Regulatsioon on sarnane kindlustusandjate vastavale regulatsioonile. Rida ülesandeid on seotud tehniliste eraldiste arvutamisega. Nii tuleb määratud väljamaksetega

tööandja pensionifondi aktuaaril koordineerida ja jälgida tehniliste eraldiste arvutamist ning hinnata nende arvutamisel kasutatavate eelduste ja meetodite, samuti arvutamise aluseks olevate mudelite asjakohasust ja kasutatud andmete piisavust ja kvaliteeti, võrrelda tehniliste eraldiste arvutamisel kasutatavaid eeldusi kogemusega, teavitada fondi juhatust ja nõukogu liikmeid tehniliste eraldiste arvutamise usaldusväärsusest ja nõuetekohasusest. Ühtlasi tuleb aktuaaril osaleda fondi riskijuhtimissüsteemi rakendamises, anda sealhulgas oma arvamus suremus-, üleelamis- või töövõimetusriskide hindamise põhimõtete kohta, kui fond katab nimetatud riske, ja riskide maandamiseks kasutatavate edasikindlustusprogrammide asjakohasuse kohta, kui neid kasutatakse.

Eelnõu § 1 punktid 33 ja 34 – Paragrahv 224 lõiked 3, 5 ja 6. Seadust täiendatakse §-ga 363¹, mida soovitakse kohaldada ka määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi suhtes. Seepärast täiendatakse § 224 lõikes 3 esitatud viidete loetelu ja lisatakse viide ka §-le 363¹. Vt ka § 363¹ selgitust.

Lisatavas lõikes 5 täpsustatakse, et määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi riskikontrolli funktsioon peab lisaks § 363¹ lõikes 1 sätestatule võimaldama fondi tehniliste eraldiste moodustamisega kaasnevate riskide ning juhul, kui fond katab suremus-, üleelamis- või töövõimetusriske, nende riskide juhtimisega omakorda kaasnevate riskide jälgimist ja mõõtmist. Tegemist on spetsiifiliste riskidega, mis on omased just määratud väljamaksetega pensionifondile, aga mitte lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondile. Vt ka § 363¹ selgitust.

Lisatava lõike 6 alusel kohaldatakse määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi oma riskide hindamise suhtes eelnõuga seadusesse lisatavas §-s 363² sätestatud, kuid seda fondi spetsiifikast tulenevate lõike 6 punktides 1–3 sätestatud erisustega. Nimelt peab määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi oma riskide hindamine lisaks muule hõlmama ka huvide konflikti maandamiseks ja vältimiseks võetud meetmete hindamist, kui fondivalitseja on oma aktuaari funktsiooni täitmise andnud edasi fondi sissemakseid tegevale tööandjale, oma üldise maksevõime hindamist ja vajadusel tehnilistele eraldistele vastava vara suuruse taastamiseks võetavate meetmete kirjeldust, samuti pensioniskeemiga hõlmatud isikutele väljamaksete tegemisega seotud riskide hindamist. Viimase puhul tuleb hinnata ka § 228 lõikes 11 sätestatud meetmete kasutusele võtmise tingimusi ja nende meetmete tõhusust, väljamaksete indekseerimise mõju, aga ka selliste garantiide mõju, mille on § 226 lõike 5 kohaselt andnud fondi sissemakseid tegevad tööandjad ja edasikindlustuse mõju, kui seda kasutatakse. Vt ka § 363² selgitust.

Eelnõu § 1 punkt 35 – Paragrahv 230. Paragrahvile 230 antakse uus sõnastus. Lõike 1 sõnastust ei ole muudetud. Lõikes 2 on täpsustatud, et fondi asukohas, tema filiaalides ja veebilehel peab olema võimalik tutvuda vähemalt lõikes 2 loetletud dokumentidega. Määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pakutakse teistes lepinguriikides, kus selliste fondide pakkumine on lubatud ja direktiivi kohaselt on lepinguriikidel õigus kehtestada täiendavaid nõudeid oma pensioniskeemiga hõlmatud isikute teavitamisele, mida on kohustatud täitma ka teisest lepinguriigist pärit tööandjapensioni kogumisasutused. Siiski on iga lepinguriik direktiivi kohaselt kohustatud tagama, et tema territooriumil asutatud tööandjapensioni kogumisasutused täidaksid vähemalt direktiivis teavitamise suhtes kehtestatud nõudeid. Selle kohustuse täitmiseks näeb § 230 ette nn miinimumnõuete paketi, mida määratud väljamaksetega tööandja pensionifondil pensioniskeemiga hõlmatud isikute teavitamisel täita tuleb.

Analoogselt lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondidele, mida on lubatud

Eestis pakkuda, näeb lõige 3 ka määratud väljamaksetega tööandja pensionifondile ette personaalse pensioniteatise esitamise oma pensioniskeemiga hõlmatud isikutele. Pensioniteatise suhtes kohaldatakse suures osas ka samu nõudeid (seadusesse lisatud § 94¹ lõiked 1–4 ja 6–9). Erisused on sätestatud lõikes 4, kus on täpsustatud, et määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniteatis peab lisaks § 94¹ lõikes 1 sätestatule sisaldama ka teavet pensioniskeemis sisalduvate garantiide olemuse kohta, sh pensioniskeemiga hõlmatud isikule tulevikus väljamaksmisele kuuluvaid summasid, mille suurus on määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi või sellesse fondi sissemakseid tegeva tööandja poolt garanteeritud, koos viitega sellele, kust on võimalik saada täiendavat teavet garantiide kohta, tehniliste eraldiste ja neile vastava vara suurust, väljamaksete suuruse arvutamisel kasutatud annuiteedimäära, annuiteedi kestust ja muid eeldusi, kui väljamakseid tehakse annuiteedina, ning väljamaksete suurust juhul, kui tööandja lõpetab sissemaksete tegemise fondi enne põhikirjas kehtestatud tähtpäeva saabumist.

Lõige 5 on analoogne § 93 uuele lõikele 9 ja näeb ette määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniskeemiga hõlmatud isikute teavitamise valikus olevatest väljamaksete viisidest. Pensioniskeemiga hõlmatud isikuid tuleb teavitada vähemalt kuus kuud enne väljamaksete algust ja muul ajal, kui pensioniskeemiga hõlmatud isik selleks soovi avaldab. Kui määratud väljamaksetega tööandja pensionifondist juba tehakse väljamakseid, tuleb vastavaid pensioniskeemiga hõlmatud isikuid vähemalt kord aastas teavitada ka sellest, mis neil veel saada on ja milline on valitud väljamaksete viis (lõige 6). Kui väljamakseid tehakse eluaegse annuiteedina, tuleb pensioniskeemiga isikut teavitadagi, et tegemist on eluaegse annuiteediga ja et kuni isiku elu lõpuni on tal saada näiteks pensionit x eurot kuus. Kui väljamakseid tehakse tähtajalisena, on oluline teavitada sellest, kui palju on kokku veel väljamakseid saada ja millal väljamaksed lõppevad.

Lõikes 7 kehtestatakse fondi kohta koostatud dokumentide suhtes keelenõuded. Et määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi võib pakkuda vaid teistes lepinguriikides, kus selliste fondide pakkumine on lubatud ja arvestades direktiivis kehtestatud keelenõuet, peavad määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi dokumendid olema avalikustatud selle lepinguriigi ametlikus keeles, kus määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pakutakse. Järelevalve teostamiseks on Finantsinspeksioonil siiski õigus nõuda nende dokumentide tõlkimist eesti keelde.

Lõikes 8 on täpsustatud, et kõiki dokumente, mis peavad olema pensioniskeemiga hõlmatud isikule kättesaadavad, on viimasel õigus määratud väljamaksetega tööandja pensionifondilt ka paberkujul nõuda. Eraldi tasu määratud väljamaksetega tööandja pensionifond ära kirjade väljastamise eest võtta ei või. Sarnased nõuded kehtivad ka lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondide suhtes. Nõuded tulenevad direktiivist.

Eelnõu § 1 punkt 36 – Paragrahv 233 lõige 4. Paragrahvi lisatakse uus lõige, milles täpsustatakse määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi võtmefunktsioonide täitmisega seotud ülesannete edasiandmisega seonduvat. Enne sellise lepingu jõustumist on määratud väljamaksetega tööandja pensionifond kohustatud teavitama Finantsinspeksiooni.

Eelnõu § 1 punkt 37 – Paragrahv 233¹. Seadusesse lisatakse uus paragrahv, milles sätestatakse määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniskeemiga hõlmatud isikute ees võetud kohustuste ja vara üleandmise kord. Kui lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi puhul on teemaks fondi valitsemise üleandmine (vt eelnõuga IFSi lisatavaid uusi §-e 137² ja 137³), siis määratud väljamaksetega tööandja pensionifond sarnaneb rohkem elukindlustusseltsile. Seepärast kehtestatakse §-s 233¹ ka eraldi kord määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniskeemiga hõlmatud isikute ees võetud

kohustuste ja vara üleandmiseks. Oma olemuselt on tegemist sarnase olukorraga elukindlustusseltsi kindlustusportfelli üleandmisele.

Lõikes 1 sätestatakse määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi õigus anda oma pensioniskeemiga hõlmatud isikute ees võetud kohustused ja vara või osa neist üle teisele teenusepakkujale, defineeritakse üleandja (määratud väljamaksetega tööandja pensionifond, kes kohustused ja vara üle annab) ja vastuvõtja (määratud väljamaksetega tööandja pensionifond või kindlustusselts, kellel on kindlustustegevuse seaduse § 13 lõike 1 punktis 12 nimetatud elukindlustuse liigi tegevusluba, kes kohustused ja vara üle võtab).

Lõikes 2 reguleeritakse kohustuste ja vara üleandmise lepingut. Sarnaselt lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi valitsemise üleandmisele seatakse ka siin eeltingimuseks, et lepingus sätestatud tingimused ei või kahjustada pensioniskeemiga hõlmatud isikute huve, sealhulgas ei või lepingus ette näha üleandmisega seotud kulude katmist üleandja ega vastuvõtja teiste pensioniskeemiga hõlmatud isikute arvelt. Seega tuleb kohustuste ja vara üleandmise kulud katta lepingupooltel endil. Samuti eeldab kohustuste ja vara üleandmine sellesse fondi sissemakseid tegeva tööandja ja enamike pensioniskeemiga hõlmatud isikute, sealhulgas enamike selliste pensioniskeemiga hõlmatud isikute, kellele tehakse juba väljamakseid, nõusolekut (lõige 4). Sama kehtib ka lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi valitsemise üleandmisel. Kohustuste ja vara üleandmise tingimustest teavitab pensioniskeemiga hõlmatud isikuid fond, kes kohustused ja vara üle annab (lõige 3).

Määratud väljamaksetega tööandja pensionifond või elukindlustusselts, kes kohustused ja vara soovib üle võtta peab selleks taotlema lõike 5 kohaselt luba Finantsinspeksioonilt. Lisaks kohustuste ja vara üleandmise lepingu poolte ja fondi sissemakseid tegevate tööandjate, keda see üleandmine puudutab, andmete tuleb Finantsinspeksioonile esitada ka lõikes 4 nimetatud tööandjate ja pensioniskeemiga hõlmatud isikute nõusolekud, viited teistele lepinguriikidele, mille sotsiaal- ja tööõigust kohaldatakse pensioniskeemi suhtes, millega seotud kohustused ja vara üle antakse. Finantsinspeksioonile tuleb esitada ka kohustuste ja vara üleandmise leping, pensioniskeemi, millega seotud kohustused ja vara üle antakse, olulisemate tingimuste kirjeldus ja üle antavate tehniliste eraldiste ja muude kohustuste ning neile vastava vara loetelud ja suurus. Kuivõrd kohustuste ja vara vastuvõtmine eeldab vastuvõtja põhikirja muutmist, tuleb Finantsinspeksioonile esitada kohe ka § 221 lõikes 1 nimetatud avaldus ja dokumendid vastuvõtja põhikirja muutmise kooskõlastamiseks. Nagu erinevate lubade taotlemisel tavaliselt, tuleb fondivalitsejal Finantsinspeksiooni teavitada loa taotluse menetlemise ajal toimunud muudatustest (lõige 6).

Kui Eesti määratud väljamaksetega tööandja pensionifond või elukindlustusselts võtab üle teise lepinguriigi määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi kohustused ja vara, teavitab Finantsinspeksioon üleandmise loa taotluse saamisest selle lepinguriigi finantsjärelevalve asutust. Finantsinspeksioon edastab teisele finantsjärelevalve asutusele viivitamata ka kõik andmed ja dokumendid, mis talle loa taotlemiseks esitati (lõige 7).

Loa taotluse menetlemise ja loa andmise suhtes kohaldatakse sarnast protseduuri nagu lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi valitsemise üleandmise puhul (täpsemalt kohaldatakse lõike 8 alusel § 137³ lõigetes 1–9 ja 13 sätestatud, kohaldades fondivalitseja kohta sätestatud määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi suhtes ja fondi osakuomanike kohta sätestatud pensioniskeemiga hõlmatud isikute suhtes).

Lõikes 9 täpsustatakse, et kohustuste ja vara üleandmisega kaasneva määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi piiriülese pakkumise suhtes ei kohaldata § 229 lõikes 3 sätestatud. Selleks, et vältida topelt menetlusi ja mitmekordset teavitamist, välistab direktiiv tööandja

pensionifondi valitsemise üleandmisega kaasneva piiriülese pakkumise puhul eraldi veel piiriülese pakkumise regulatsiooni sätete kohaldamise.

Lõige 10 reguleerib olukorda, kus vastuvõtja on teisest lepinguriigist. Sellisel juhul taotleb ta määratud väljamaksetega töödaja pensionifondi kohustuste ja vara üleandmise loa oma finantsjärelevalve asutuselt.

Eelnõu § 1 punkt 38 – paragrahv 261 lõige 5. Usaldusfondide puhul on tavapärane, et sissemaksed tasutakse osamaksetena vastavalt ühingulepingu tingimustele. Sarnaselt sissemakseta asutatud osaühingule peab vältima võlausaldajate „võidujooksu“ vastutuse realiseerimiseks kõige maksejõulisemate usaldusosanike vastu („*deep pockets*“). Usaldusosaniku sissemakse ei kuulu ainult ühele võlausaldajale, vaid on kõigi võlausaldajate nõuete kaitseks. Samuti teevad usaldusosanikud investeeringu fondi eeldusel, et nende vahendeid kaasatakse vastavalt ühingulepingus kehtestatud tingimustele. Reeglina nähakse ette kohustus teha sissemakseid proportsionaalselt oma sissemaksekohustuse suhetele kogu sissemaksekohustuste summasse. Täiendus on vajalik, et tagada usaldusosanike kaitse võlausaldajate poolt esitatavate nõuete puhul.

Lõike esimene ja teine lause kordavad äriseadustiku § 132 lõiget 1, kusjuures tehtud on täiendus selgitamaks, et usaldusosanike vastutus on üksnes derivatiivne (st võlausaldaja ei saa nõuet rahuldada usaldusfondi arvel). Kolmas lause kehtestab täiendavad tingimused võlausaldajate poolt usaldusosanike vastu nõuete esitamiseks, et saavutada eelpool nimetatud eesmärk. Kuna selguse huvides on asjakohane usaldusosanike vastutus erinormina reguleerida investeerimisfondide seaduses, siis viimane lause välistab teatud äriseadustiku sätete kohaldamise.

Eelnõu § 1 punkt 39 – Paragrahv 270 lõige 3. Muudatusega täpsustatakse fondi aruannete auditeerimiskohustust, mille ulatuse suhtes on kehtiva seaduse sõnastus mitmeti tõlgendatav, ning mis selguse tagamiseks viiakse sõnastusena täpsemalt kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2011/61/EL (edaspidi *AIFMD direktiiv*)² tuleneva nõudega. Kehtiva § 270 lõike 3 sõnastuse kohaselt peab alternatiivfondi aastaaruanne olema auditeeritud. Fondi aastaaruanne koosneb sama paragrahvi lõike 2 kohaselt vähemalt bilansist, kulude ja tulude aruandest ning tegevusaruandest, millele lisatakse info investorite teabelehe muutmise ja fondivalitseja juhtidele ja töötajatele makstud tasudest. Auditeerimise kohustuse aluseks on AIFMD direktiivi artikkel 22, mille kohaselt fondi aastaaruandes esitatud raamatupidamisandmeid tuleb auditeerida.

IFS § 270 lõikes 2 esitatud loetelust kuuluvad alternatiivfondi auditeeritavate aruandeosade hulka seega raamatupidamisandmetena bilanss ning kulude ja tulude aruanne. RPS § 15 lõike 2 kohaselt koosneb raamatupidamise aastaaruanne põhiaruannetest (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne) ning lisadest. Seega direktiivis nimetatud aruande osa, mis peab olema auditeeritud, on RPS tähenduses raamatupidamise aastaaruanne.

Kuid IFS § 266 lõike 4 kohaselt ei kohaldata lepingulise fondi (ja tema allfondi) raamatupidamisele ning aruandlusele RPS §-s 14, § 15 lõikes 2, § 18 lõikes 3 ning §-des 25 ja 26 sätestatud. Seega olukorras, kus alternatiivfond on lepinguline fond, ei oma RPS tähenduses raamatupidamise aastaaruande mõiste IFS raames sisulist tähendust. Kogu

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/61/EL, alternatiivsete investeerimisfondide valitsejate kohta, millega muudetakse direktiive 2003/41/EÜ ja 2009/65/EÜ ning määruseid (EÜ) nr 1060/2009 ja (EL) nr 1095/2010: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02011L0061-20140702>.

auditeerimiskohustuse laiendamine aga kogu fondi aastaaruandele ei ole kooskõlas RPS-st tuleneva auditeerimise sisuga. Seega on käesoleva muudatusega välja toodud, millised aruanded peavad aastaaruandest olema auditeeritud, ehk kehtestatud auditeerimise ulatuse miinimumnõue fondi aruannete jaoks. Kui fond on loodud äriühinguna – aktsiaseltsina –, kohalduvad selle auditile esmajärjekorras audiitortegevuse seadusest tulenevad auditi üldtingimused, mille puhul on auditiga hõlmatud kogu raamatupidamise aastaaruanne.

Eelnõu § 1 punkt 40 – Paragrahv 287 lõige 6. Käesolev muudatus on seotud § 343 muutmisega, mille eesmärgiks on vähendada UCITS direktiivi ja IFS koosmõjus tekkivat tõlgendamiste paljusust rikkumisest teavitamisele. UCITS direktiivi artikli 99d kohaselt tuleb võimaldada fondivalitseja ja depositeoriumi töötajatele nii sisemist kui välist rikkumisest teavitamise korda. Järelevalve asutusele teavitamise korral on artikli 99d lõigetes 1 ja 2 ette nähtud täpsemad nõuded, millele vastav sõltumatu teavitamise süsteem peab vastama. Sellise süsteemi on loonud Finantsinspeksioon vastavalt Finantsinspeksiooni seaduse (edaspidi *FIS*) §-le 502 ning teavituse korral on tagatud isikutele konfidentsiaalsus vastavalt FIS §-le 503. Fondivalitseja sisese teavituse korral on UCITS direktiivi artikli 99d lõike 5 kohaselt oluline, et esmalt oleks fondivalitsejas kehtestatud asjakohane kord, mille kohaselt nende töötajad teatavad õigusrikkumistest asutuse siseselt, eelduslikult on selline erikanal sõltumatu ja autonoomne.

Depositooriumi töötajatele on kehtestatud rikkumisest teavitamise kohustus viitelisena IFS § 343 lõikele 3. Kehtiva IFS § 343 lõiked 1 ja 3 käsitlevad töötaja poolt rikkumisest teavitamise tingimusi ning lõikega 3 on kehtestatud täpsemad tingimused fondivalitseja sisemise teavitamise süsteemile. Sätte sõnastust võib tõlgendada viisil, et töötaja on kohustatud teavitama nii Finantsinspeksiooni kui ka oma tööandjat. Ning fondivalitseja kehtestatud teavitamise kord peab vastama teatud sisutingimustele. Tulenevalt direktiivi nõuetest tuleks antud situatsiooni tõlgendada pigem alternatiivsete võimalustena ning teavituse kanalile seatud kvalitatiivsed nõuded on direktiivi artikli 99d lõigete 1 ja 2 kohaselt omased eelkõige Finantsinspeksiooni poolt loodud teavitamise kanalile. Fondivalitseja ja seega ka depositeoriumi sisemise teavitamise korra puhul direktiiv nii detailseid nõudeid ei esita. Seega on tõlgendusvõimaluste täpsustamiseks käesoleva muudatusega IFS sisu viidud täpsemalt kooskõlla direktiivist tulenevate miinimumnõuetega.

Eelnõu § 1 punkt 41 – Paragrahv 301 lõige 1. Kehtivas sõnastuses § 301 lõike 1 kohaselt võib pensionifondi depositeoriumiks olla üksnes krediitiasutus, mis on kantud aktsiaseltsina või välisriigi äriühingu filiaalina Eesti äriregistrisse. Direktiivi kohaselt on tööandjapensioni kogumisasutuste võimalike depositeoriumide ring laiem. Eelnõuga jäetakse lõikes 1 sätestatud piirang tööandja pensionifondi suhtes kohaldamata. Lõikesse lisatakse teine lause, mille kohaselt võib tööandja pensionifondi depositeoriumiks olla ka investeerimisühing (kohaldub IFS § 286 lõige 1).

Eelnõu § 1 punkt 42 – Paragrahv 302 lõige 1. Lõike 1 kohaselt kontrollib pensionifondi depositeorium lisaks käesolevas peatükis sätestatule ka punktides 1–3 sätestatud tehingute vastavust õigusaktides, pensionifondi tingimustes ja prospektis ning kohustusliku pensionifondi korral kogumispensionide seaduse § 22 lõikes 1 ja § 52⁵ lõikes 3 nimetatud lepingus kehtestatud nõuetele. Kui üldiselt on pensionifondide suhtes kehtestatud erisused esitatud eraldi jaos või jaotises, siis depositeoriumi osa puhul on need eraldi peatükis sätestatud. Ekslikult viitab § 302 lõige 1 käesolevas peatükis sätestatule, kuigi on mõeldud eelmist peatükki, täpsemalt selle § 289. Eelnõuga parandatakse viiteviga.

Eelnõu § 1 punktid 43 ja 44– Paragrahv 303. Lõiked 1 ja 2 tõstetakse sisuliselt kokku, parandatakse viiteviga (viitamisel ei ole mõeldud samas peatükis sätestatut, aga eelmises).

Lõige 2 tunnistatakse kehtetuks.

Eelnõu § 1 punkt 45 – Paragrahv 306 lõige 5 punkt 6. Muudatusega sõnastatakse täpsemalt õiguste loetelu, mida fondivalitseja võib omandada tegevusloa taotlemise raames (lisaks fondivalitsejana tegutsemisele).

IFS § 306 lõike 5 punkti 6 kohaselt võib fondivalitseja saada tegevusloaga õiguse osutada investeerimisteenuseid ja kõrvalteenuseid, kuid lisaks ka muid IFS §-s 307 nimetatud õigusi. IFS § 307 põhineb UCITS ja AIFMD direktiividel nimetades investeerimisteenuseid ja kõrvalteenuseid, mida direktiivide kohaselt on eurofondi valitsejal või alternatiivfondi valitsejal lubatud osutada. Muid teenuseid lisaks juba nimetatud investeerimisteenusele ja kõrvalteenusele vastav säte ette ei näe (kuivõrd direktiivis on nimetatud õigust osutada fondi valitsemise teenust ka fondile, mida ta ei valitse, kuid selle teenuse osutamiseks ei ole IFS ega direktiivide kohaselt vajalik täiendav tegevusluba).

Seega eesmärgiga viia IFS § 306 lõike 5 sõnastus täpsemalt kooskõlla UCITS direktiivi artikkel 6 lõikega 3 ning AIFMD direktiivi artikkel 6 lõikega 4 on muudatusega punktis 6 välja jäetud lauseosa „ning muude käesoleva seaduse §-s 307 nimetatud teenuste“, mille tulemusena on punkti 6 sõnastus „investeerimisteenuste ja kõrvalteenuste osutamine.“.

Eelnõu § 1 punkt 46 – Paragrahv 310. Paragrahvi lisatakse uued lõiked 5 ja 6. Sarnaselt teistes finantssektori seadustes sätestatule ja arvestades direktiivis tööandjapensioni kogumisasutuste kohta sätestatud täiendatakse § 310 regulatsiooni sätetega, mis käsitlevad välisriigi kodaniku puhul tema fondivalitseja juhiks sobivuse tõendamist. Aktsepteeritav on välisriigi kodaniku puhul tema päritoluriigi karistusregistri tõend või pädeva kohtu- või haldusorgani väljastatud samaväärne dokument tingimusel, et selle väljastamisest ei ole möödunud rohkem kui kolm kuud või kui sellist dokumenti ei väljastata, siis ka vastava välisriigi pädeva notari, kohtu- või haldusorgani dokument, mis tõendab isiku poolt notari, kohtu- või haldusorgani või muu pädeva organi ees antud vande tõesust tingimusel, et selle dokumendi väljastamisest ei ole möödunud rohkem kui kolm kuud.

Eelnõu § 1 punktid 47 ja 48 – Paragrahv 311 muutmine. Muudatusega täpsustatakse IFS-s norme, mis käsitavad uue juhi (ja muu juhtiva isiku) valimisega seotud protseduuri, mille puhul kehtiv sõnastus on tekitanud tõlgendusküsimusi, kas isiku valimisel tuleb teavitada Finantsinspeksiooni valimise kavatsusest või juba tehtud isiku valimise otsusest. Seadus jätab siinkohal turuosalistele alternatiivi, kohustades teavitama isiku valimisest, määramisest või selle kavatsusest, mistõttu on ebaselge ajahetk, millal hiljemalt peaksid turuosalised vastavast muudatusest Finantsinspeksiooni teavitama, ning sellest tulenevalt ka täpsem loetelu dokumentidest, mida järelevalve asutusele esitada.

UCITS direktiivi artikli 7 (1) punkti b kohaselt peavad fondivalitseja majandustegevust tegelikult juhtivad isikud olema laitmatu mainega ning piisavalt kogenud sellist liiki eurofondide alal, mida fondivalitseja valitseb; nende isikute ning kõikide neid ametikohustuste täitmisel asendavate isikute andmed tuleb eelnevalt edastada pädevale asutusele. Samasisulise kohustuse sätestab AIFMD direktiivi artikkel 8 (1) punkt c. Direktiivid kohustavad esitama juhtide kohta teavet eelnevalt („communicated forthwith“), mis IFS-s on sisustatud täpsema tähtajaga sarnaselt teistele finantsasutuste eriseadustele. Seega tuleb direktiivi mõtet arvestades esitada teave vähemalt 10 päeva enne juhtide suhtes otsuse tegemist ning teavituse sisuks on teavitada kavatsusest valida uus juht (mis võib seega tähendada ka eelneva juhi tagasi kutsumist) või pikendada juba olemasoleva juhi volituste aega. Teavituse juurde tuleb lisada ka uue isiku taustainfo, mis võimaldab hinnata tema vastavust ja laitmatut mainet.

Käesoleva muudatusega on selgemini ja harmoneeritumalt teiste finantsasutuste seadustega (KrAS, KindITS) sõnastatud juhtide ja teiste valitavate isikute kohta teabe esitamise nõuded. Esimese lõikega tuuakse välja põhimõte, et teave tuleb esitada kümme päeva enne otsuse tegemist ja seega teavitatakse Finantsinspeksiooni kavatsusest teha isikute ringis muudatus. Selleks esitatakse samal ajal ka vastavalt valitavale isikule tema kohta lõigetes 2, 3 või 4 nimetatud teave, millele lisatakse füüsilise isiku kinnitus, et esitatud andmed on õiged. Eelneva sõnastuse kohaselt oli lõikes 1 toodud välja ka teabe viivitamata Finantsinspeksioonile edastamise kohustus, mis oli suunatud olukorrale, kus juht või valitud isik esitab ise tagasiastumise avalduse – sellest ei olnud võimalik ette järelevalvet teavitada. Küll aga järgneb sellises olukorras uue isiku valimine ning juhul kui juht tuleb valida kiiremini kui 10 päeva jooksul, võimaldab lõike 1 teine lause vastavat tähtaega ka mitte kohaldada.

Eristamaks selgemalt ette teatamise olukorda ning juhtumit, mil isik on esitanud ise tagasiastumise avalduse, on sellise avalduse kohta teabe edastamine reguleeritud lõikes 7. Sellest avaldusest tuleb Finantsinspeksiooni teavitada viivitamata.

Vastavalt lõikele 1 tuleb juhi, audiitorettevõtja ja siseaudiitori kohta esitada teave, mis on täpsustatud vastavalt sama paragrahvi lõigetes 2, 3 ja 4. Nendes lõigetes esitatud info õigsust tuleb füüsilisel isikul kinnitada oma allkirjaga. Kehtiva sõnastuse kohaselt on lõigetes 5 ja 6 viited lõigetes 2–4 esitatud infole ebajärjekindlad, seega on muudatusega viitamist täpsustatud, et kinnituse oma andmete õigsuse kohta tuleb esitada igal valitaval isikul (lõige 5). Juhul kui isik valitakse ametkohale mitmendat korda, ei ole vaja lõigetes 2–4 nimetatud teavet korduvalt esitada, kui selles muudatusi ei ole tehtud (lõige 6).

Eelnõu § 1 punkt 49 – Paragrahv 320 lõige 1. Muudatusega täpsustatakse Finantsinspeksioonis tegevusloa ulatuse muutmise menetlemise korda, mille ajaline kestus peaks direktiividest tulenevat tausta arvestades olema ühtlustatud tegevusloa esialgse menetluse tähtajaga. Kehtiva regulatsiooni kohaselt juhul, kui Finantsinspeksioon menetleb fondivalitsejale tegevusloa andmist, on tal selleks aega kuus kuud, kui aga fondivalitseja taotleb tegevusloa ulatuse muutmist, mis on sisult ja mahult väga lähedane tegevusloa taotlusele, on Finantsinspeksioonil menetlusaeg kaks kuud.

Tegevusloa muutmise taustaks on AIFMD direktiivi regulatsioon, mille kohaselt on välja toodud, et tegevusloa menetluse raames võib alternatiivfondi valitseja tegevusluba taotleda ka isik, kellel on juba eurofondi valitseja luba (AIFMD artikkel 7(4)). Sellisel juhul ei tule esitada uuesti juba varem esitatud dokumente ning tegevusloa taotlus tuleb menetleda sarnaselt esmakordse taotlusega hiljemalt kuue kuu jooksul. Tegevusloaga seotud menetluste puhul rõhutavad kuuekuulist tähtaega ka järelevalve menetluse suhtes kaebuse esitamise õiguse sätteid, mis nii AIFMD direktiivi artikli 49 (2) kui UCITS direktiivi artikli 107 (2) kohaselt annavad seoses tegevusloa taotlusega õiguse kohtusse pöördumiseks, kui kuue kuu jooksul alates kõiki nõutud andmeid sisaldava taotluse esitamisest ei võeta vastu otsust. Eeltoodu alusel on käesoleva muudatusega pikendatud tegevusloa ulatuse muutmisel (näiteks olukorras, kus eurofondi valitseja soovib täiendavalt hakata ka alternatiivfonde valitsema, või vastupidi) maksimaalset menetlustähtaega kuue kuuni, et tagada järelevalve jaoks piisav menetlusaeg olukorras, kui näiteks on vaja küsida mitmeid kordi lisateavet või taotleja viivitab vajalike andmete või dokumentidega esitamisega. Muudatusega viiakse regulatsioon täpsemalt kooskõlla nii AIFMD kui UCITS direktiividega.

Eelnõu § 1 punkt 50 – Paragrahv 335 lõige 2. Muudatusega täpsustatakse fondivalitseja omavahendite arvutamise regulatsiooni, mille puhul on koosmõjus Euroopa Liidu aktidega IFS regulatsioonis puudu täpsustus volitusnormina Finantsinspeksioonile, mis on vajalik tulenevalt nõudeid kehtestavast määrusest, et järelevalve asutusel oleks õigus vastavaid EL määrusi

fondivalitsejate suhtes rakendada.

IFS § 334 lõike 3 kohaselt peab fondivalitseja omavahendite summa olema võrdne iga lõikes 3 nimetatud näitajaga, seal hulgas 25%-ga fondivalitseja püsivatest üldkuludest. § 335 kohaselt arvutatakse fondivalitseja püsivad üldkulud Euroopa komisjoni määruse nr 241/2014 artiklite 34b-34d kohaselt.

Fondivalitseja omavahendite määratlus on seotud pangandusregulatsiooniga. Nii UCITS direktiiv kui AIFMD direktiiv määratlevad omavahendite mõiste eelmise pangandusdirektiivi kaudu, mis tänaseks vastavustabeli kohaselt on asendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 575/2013 (edaspidi *pangandusmäärus*)³. IFS §-s 335 viidatud komisjoni määruse aluseks on seega pangandusmäärus, mis annab üldised nõuded omavahendite regulatsioonile. Pangandusmääruse artikli 97 lõike 2 kohaselt peab aktsepteeritud kapital olema vähemalt üks neljandik püsivatest üldkuludest, kuid järelevalve asutusel on äritegevuse olulise muutuse korral õigus korrigeerida omavahendite nõuet krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes. Selle õiguse rakendamiseks on Komisjoni määruse artiklis 34c ette nähtud tingimused, mida loetakse äritegevuse oluliseks muutuseks.

IFS-s puudub aga säte, millest tuleneks Finantsinspeksiooni õigus korrigeerida fondivalitsejate püsivatel üldkuludel põhinevat kapitalinõuet. Pangandusmääruse artikkel 97 ei laiene ses ulatuses automaatselt fondivalitsejatele ja vajab fondivalitsejate suhtes rakendamiseks siseriiklikku normi. Seega on käesoleva muudatusega selleks, et tagada püsivate üldkulude sätete (määruse nr 241/2014 artiklid 34b-34d) täielik rakendumine fondivalitsejate suhtes, täpsustatud Finantsinspeksiooni õigust määruse kohaselt püsivatel üldkuludel põhinevat omakapitalinõuet muuta.

Eelnõu § 1 punkt 51 – Paragrahv 343 muutmine. Muudatusega täpsustatakse fondivalitseja töötajate poolt fondivalitsejale kehtestatud kohustuste rikkumisest teavitamise korda eesmärgiga vähendada tekkinud tõlgendusvõimaluste erinevusi ja viia rikkumisest teavitamise kord selgemini kooskõlla direktiividest tulenevate miinimumnõuetega.

UCITS direktiivi artikli 99d kohaselt tuleb võimaldada fondivalitseja töötajatele teavitada avastatud fondivalitseja poolsest rikkumisest nii organisatsiooni siseselt kui väliselt ehk otse järelevalve asutusele. Järelevalve asutusele teavitamise korral on artikli 99d lõigetes 1 ja 2 ette nähtud täpsemad nõuded, millele vastav sõltumatu teavitamise süsteem peab vastama. Sellise süsteemi on loonud Finantsinspeksioon vastavalt FIS §-le 502 ning töötaja poolt teavitamise korral on tagatud isikule konfidentsiaalsus vastavalt FIS §-le 503.

Fondivalitseja sisese teavituse korral on UCITS direktiivi artikli 99d lõike 5 kohaselt oluline, et esmalt oleks fondivalitsejas kehtestatud asjakohane kord, mille kohaselt nende töötajad teatavad õigusrikkumistest asutuse siseselt, eelduslikult on selline erikanal sõltumatu ja autonoomne, mis tähendab, et isik kes teavitust organisatsioonis menetleb, ei tohiks teha teavitaja andmeid kättesaadavaks või äratuntavaks, et vältida selle töötaja ahistamist organisatsioonis. Rikkumisest teavitamise sisereeglite kehtestamise eesmärk on, et töötajad oskaksid märgata rikkumisena käsitatavat tegevust ja oleksid teadlikud, mil viisil ja kellele sellest teatada.

Rikkumisest teavitamise reeglite kehtestamine võimaldab omakorda järelevalve asutusel

³Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 575/2013, krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1524053045157&uri=CELEX:32013R0575>.

kontrollida tööandja kohustuse täitmist ja töötajatele antud juhiste sisu. Tööandjale on sisemise teavitamissüsteemi loomine varane rikkumiste avastamise viis, töötajate jaoks on see aga turvaline alternatiiv rikkumisest vaikimisele. Otsest kohustust töötajale rikkumisest teavitada Euroopa fondide regulatsioonist ei tulene, küll aga peab töötajale olema loodud seega võimalus info andmiseks. Kohustus rikkumisest teavitada on kehtestatud fondivalitsejale ja deposiitoriumile kui järelevalve subjektile.

Kehtiva IFS § 343 lõiked 1 ja 3 käsivad töötaja poolt rikkumisest teavitamise tingimusi ning sellest tulenevalt on kehtestatud täpsemad tingimused fondivalitseja sisemise teavitamise süsteemile. Sätte sõnastust võib tõlgendada viisil, et töötaja on kohustatud teavitama nii Finantsinspeksiooni kui ka oma tööandjat. Ning fondivalitseja kehtestatud teavitamise kord peab vastama teatud sisutingimustele. Tulenevalt direktiivi nõuetest tuleks antud situatsiooni tõlgendada pigem alternatiivsete võimalustena ning teavituse kanalile seatud kvalitatiivsed nõuded on direktiivi artikli 99d lõigete 1 ja 2 kohaselt omased eelkõige Finantsinspeksiooni poolt loodud teavitamise kanalile. Fondivalitseja sisemise teavitamise korra puhul direktiiv nii detailseid nõudeid ei esita, seega on tõlgendusvõimaluste täpsustamiseks käesoleva muudatusega IFS sisu viidud täpsemalt kooskõlla direktiivist tulenevate miinimumnõuetega.

Eelnõu § 1 punkt 52 – Paragrahv 347 lõige 3. Kasutades lõikes 3 sätestatud defineeritakse fondivalitseja võtmefunktsioonid – need on vastavuskontrolli, riskikontrolli ja siseauditi funktsioon.

Eelnõu § 1 punkt 53 – Paragrahv 353 lõige 1. Muudatusega täpsustatakse tegevisikute mõiste alla kuuluvate isikute määratlust, mis koosmõjus asjakohaste direktiivide sätetega on andnud alust erinevatele tõlgendustele. Tegevisikuks on üldistatult fondivalitsejaga seotud isikud, kes omavad juhtimise või kontrollifunktsiooni ja kellel võib seetõttu oma varaga tehingute tegemisel või fondivalitseja juhtimisel tekkida huvide konflikt seoses fondivalitseja või selle fondide parimates huvides käitumisega. Huvide konflikti ühe võimalikku maandamise elemendina on ette nähtud kohustus teavitada tegevisiku isiklikest väärtpaberitehingutest.

IFS § 353 põhineb UCITS alamdirektiivi 2010/43⁴ artiklil 13, mille kohaselt tuleb tegevisikute tehingutest teavitamist kohaldada „asjaomaste isikute“ puhul. Inglise keeles on vasteks: *'relevant person' in relation to a management company, means any of the following: (a) a director, partner or equivalent, or manager of the management company; /.../.*

Fondivalitsejate puhul, kes osutavad ka investeerimisteenuseid (eurofondi või alternatiivfondi valitsejad), kohaldatakse tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL (edaspidi *MIFID2 direktiiv*)⁵ regulatsioonist vastavat delegeeritud määrust (EL) nr 2017/565⁶, mille artiklite 2 (punktid 1 ja 3a), 28 ja 29 alusel tuleb vastavat tehingutest teavitamise regulatsiooni kohaldada samuti järgmiste juhtimisega seotud „asjaomaste isikute puhul“, ehk inglise keeles: *'relevant person' in relation to an investment firm, means any of the following: (a) a director, partner or equivalent, manager or tied agent of the firm.*

⁴ Komisjoni direktiiv nr 2010/43/EL, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/65/EÜ seoses organisatsiooniliste nõuete, huvide konfliktide, äritegevuse, riskijuhtimise ning deposiitoriumi ja fondivalitseja vahelise lepingu sisuga:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32010L0043&qid=1523790113493>.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0065&qid=1523791314171>.

⁶ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2017/565, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL seoses investeerimisühingute suhtes kohaldatavate organisatsiooniliste nõuete ja tegutsemistingimustega ning nimetatud direktiivi jaoks määratletud mõistetega:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32017R0565&qid=1523791139387>.

Eeltoodud UCITS ja MIFID2 direktiivi loetelu osa võib mõista pigem täidesaatvat juhtimisfunktsiooni omavate isikutena, mitte järelevalve funktsioonina, mille hulka kuuluvad Eesti juhtimisstruktuuri kohaselt nõukogu liikmed. Kehtiva IFS sõnastuse kohaselt on tegevisiku mõistega hõlmatud aga juhtidena lisaks fondivalitseja juhatuse liikmetele ka nõukogu liikmed.

Tulenevalt VpTS muutmise raames tehtud IFS § 353 muudatusest kohaldub IFS vastav säte üksnes nende fondivalitsejate suhtes, kellel ei ole õigust osutada investeerimisteenuseid. Selleks, et tagada regulatsiooni maksimaalne ühildumine delegeeritud määrusest tulenevate nõuetega ja vähendada fondivalitsejale kohalduva regulatsiooni erinevust juhul kui fondivalitseja omandab õiguse osutada investeerimisteenuseid, on muudatusega välistatud tegevisiku tehingust teavitamise nõuete kohaldamine nõukogu liikmete tehingutele.

Eelnõu § 1 punkt 54 – Paragrahv 353 lõike 6 punkt 3. Muudatusega täpsustatakse asjaolusid, mil ei kohaldu tegevisiku isiklikust tehingust tuleneva teavitamise kohustus. Teavitamiskohustuse puhul on tekkinud mitmeti tõlgendatavus erinevate Euroopa Liidu sellesisuliste aktide koosmõjus. Fondivalitsejale kohalduvad erinevad aktid tulenevalt sellest, kas fondivalitsejal on õigus osutada investeerimisteenuseid või mitte. Kuna tegevisiku isikliku teingu regulatsioon kehtib aga mõlema tegevusspektriga fondivalitseja puhul, on muudatusega ühtlustatud ka fondivalitsejatele kohalduvate nõuete sisu.

IFS-s on seoses VpTS muutmisega MIFID2 direktiivi ülevõtmiseks (jõustunud 03.01.2018) tühistatud § 353 lõike 6 punkt 1, mille sisuks oli välistada tegevisiku tehingutest teavitamise kohustus juhul, kui tegevisiku jaoks on tehtud tehing väärtpaberiportfelli valitseja poolt viisil, et tegevisik ise ei ole andnud selleks juhust. VpTS-ga seoses tehtud IFS muudatuse selgitusena on välja toodud „IFS eelmise redaktsiooni §-s 762 kohaselt ei välistatud selle paragrahvi nõuete kohaldamist muude fondivalitsejate puhul ühelgi juhul, mistõttu on eelnõus kavas kehtetuks tunnistada § 353 lg 6.“.

IFS § 353 kohaldub fondivalitsejale, kellel ei ole õigust osutada investeerimisteenuseid. Kui fondivalitseja omandab õiguse investeerimisteenuste osutamiseks, kohaldub talle MIFID2 delegeeritud määrusest 2017/565 tulenev regulatsioon. Vastava määruse artikli 29 (6)a kohaselt ei kohaldu tehingutest teavitamise nõue, kui tehing on tehtud kaalutusõigusel põhineva portfelli valitsemise teenuse raames, kui tehingule ei eelne sellega seotud teabevahetust portfelligalitseja ja asjaomase isiku või muu isiku vahel, kelle arvel tehing tehakse. Seega kehtib § 353 lõike 6 punktiga 1 samasisuline erand ka tulenevalt otsekohalduvast määrusest ning ei ole põhjust teha erisusi tegevisiku tehingutest teavitamise kohustuse ulatusele olenevalt sellest, kas fondivalitseja omab investeerimisteenuste osutamise luba või mitte, kui tegevisiku isikliku teingu nõuded üldplaanis on mõlema olukorra puhul samasisulised. Seega selleks, et tagada vastavate nõuete maksimaalne ühtsus ja võrdne kohtlemine fondivalitsejale on muudatusega taastatud lõike 6 punktist 1 tulenev välistus (esitatud lõikesse 6 lisatud punktis 3).

Eelnõu § 1 punkt 55 – Seaduse 5. osa 27. peatüki 3. jao 4. jaotise ja § 362 pealkiri. Muudetakse jaotise pealkirja, et see arvestaks jaotise laienenud sisuga. Lisaks kohustusliku pensionifondi valitseja juhtimist ja tegevust puudutavale kehtestatakse selles jaotises ka tööandja pensionifondi valitseja juhtimise ja tegevuse nõuete erisused. Sama muudatus tehakse § 362 pealkirjas, millest jäetakse välja sõna „kohustusliku“, et see laieneks ka teiste pensionifondide valitsejatele – tööandja pensionifondi valitsejatele.

Eelnõu § 1 punkt 56 – Paragrahv 362. Paragrahvi lisatakse lõiked 4–7. Direktiiv sätestab nõuded nii tööandjapensioni kogumisasutuse juhtidele kui võtmefunktsioonide korraldamise

eest vastutavatele isikutele. Eelnõuga kohaldatakse tööandja pensionifondi juhtide suhtes sätestatud nõudeid sisuliselt ka tema võtmefunktsioonide korraldamise eest vastutavate isikute suhtes.

Nii sätestatakse lõikes 4, et tööandja pensionifondi valitseja võtmefunktsioonide korraldamise eest vastutavateks isikuteks tohib valida või määrata vaid isikud, kellel on võtmefunktsiooni korraldamiseks vajalikud teadmised, oskused, kogemused, haridus, kutsealane sobivus ja laitmatu ärialane maine, kohaldatakse lõike 6 alusel § 310 lõigetes 4–6 juhtide kohta sätestatud ka võtmefunktsioonide korraldamise eest vastutavate isikute suhtes (lõige 6) ning viimasest Finantsinspektsiooni teavitamise suhtes § 311 lõigetes 1, 3 ja 5–8 füüsilisest isikust siseaudiitorist teavitamise kohta sätestatud (lõige 7).

Lisaks täpsustakse lõikes 5, et tööandja pensionifondi valitseja võtmefunktsiooni korraldamise eest vastutav isik peab olema erinev sellesse pensionifondi sissemakseid tegeva tööandja sarnase võtmefunktsiooni korraldamise eest vastutavast isikust. Piirang tuleneb direktiivist ja selle eesmärk on vältida võimalikke huvide konflikte tööandja pensionifondi valitseja ja tööandja pensionifondi sissemakseid tegeva tööandja vahel. Siiski lubatakse erandjuhtudel sellest piirangust ka mööda minna. Piirangust kõrvalekaldumine on lubatud, kui see on põhjendatud fondivalitseja tegevuse mahtu, laadi, ulatust ja keerukust arvesse võttes ning fondivalitseja rakendab sellise tegevusega kaasneva huvide konflikti maandamise ja vältimise meetmeid.

Eelnõu § 1 punkt 57 – Paragrahv 363. Paragrahv 363 reguleerib kohustuslike pensionifondide valitsemist. Paragrahvile antakse uus sõnastus. Eelnõuga loobutakse kohustuslike pensionifondide senisest kohustuslikust aktsiariskil põhinevast jaotusest. Lõiget 1 ei muudeta ja kohustus valitseda madalama riskisusega konservatiivset pensionifondi säilib – fondivalitseja, kellele on antud õigus valitseda kohustuslikke pensionifonde, on kohustatud valitsema konservatiivset pensionifondi.

Lisatingimused, et peale konservatiivse pensionifondi võib fondivalitseja valitseda kohustuslikke pensionifonde, mille tingimuste kohaselt on aktsiatesse tehtud investeeringute maksimaalsed osakaalud vastavalt 25, 50 või 75% pensionifondi vara turuväärtusest või mille investeerimispoliitika näeb ette aktsiatesse tehtud investeeringute maksimaalse osakaalu muutumise vastavalt pensionifondi osakuomanike vanuse muutumisele, kaotatakse eelnõuga. Paragrahvi 126 kehtetuks tunnistamisega lubatakse pensionifondi valitsejatel valitseda kohustuslikke pensionifonde, mille maksimaalne aktsiariski osakaal on kuni 100%. Fondi riskisuse määratlemiseks ei piisa üksnes aktsiariski osakaalu arvestamisest. Samuti näeb kehtiv seadus ette erandeid investeeringutele, mida aktsiariski maksimaalse osakaalu arvestusse ei võeta (nt infrastruktuuri investeeringud). Eelnõuga soovitakse laiendada kohustuslike pensionifondide investeerimisvõimalusi, sealhulgas suurendada aktsiariski osakaalu, et anda võimalusi parema pikaajalise tootluse saavutamiseks. Ajaloolised andmed näitavad, et aktsiaturgude pikaajaline tootlus on erinevatest varaklassidest üks kõrgemaid. Ka OECD andmetest lähtub, et pensionifondid, mis investeerivad rohkem aktsiatesse, näitavad suuremat tootlust võrreldes pensionifondidega, mis investeerivad rohkem võlakirjadesse. Aktsiariski piiramine võib tähendada olulist takistust II samba tootluse eesmärgi täitmisel.

Põhimõte, et ühel fondivalitsejal võib olla mitu kohustuslikku pensionifondi tingimusel, et nende pensionifondide tingimuste ja prospektide kohaselt on need piisavalt erineva investeerimispoliitikaga või neid pensionifonde pakutakse erinevas vanuses osakuomanikele (lõige 2). Nagu kehtivas seaduseski, on erandiks olukorrad, kus pensionifondi valitseja võtab kohustusliku pensionifondi valitsemise teiselt fondivalitsejalt üle või kus toimub pensionifondi valitsejate ühinemine. Pensionifondi valitsejal ei ole nimetatud sündmustest kahe aasta jooksul

kohustust täita lõikes 2 sätestatud tingimust (lõige 3).

Eelnõu kohaselt on pensionifondi valitseja seega kohustatud valitsema konservatiivset pensionifondi ja võib valitseda peale selle veel ühte või mitut kohustuslikku pensionifondi tingimusel, et nende fondide investeerimispoliitikad on piisavalt erinevad. Kui suure aktsiariski osakaaluga on need teised kohustusliku pensionifondid, on fondivalitseja otsustada. Lubatud on võtta aktsiariski kuni 100%. Olemasolevate kohustuslike pensionifondide tingimuste ja prospektide muutmise kohustust pensionifondi valitsejatel ei ole. Seega võivad fondivalitsejad jätkata ka olemasoleva kohustuslike pensionifondide jaotusega, nad võivad moodustada ka uusi kohustuslikke pensionifonde, näiteks 100% aktsiariski osakaaluga, või ühendada olemasolevaid pensionifonde ja muuta nende investeerimispoliitikat. Kõik nimetatud protsessid (kohustusliku pensionifondi tingimuste ja prospekti muutmine, uue kohustusliku pensionifondi registreerimine ja pensionifondide ühendamine) toimuvad IFS-s sätestatud korra kohaselt.

Eelnõu § 1 punkt 58 – Paragrahv 363¹. Seadusesse lisatakse uus paragrahv. Pensionifondi valitseja võtmefunktsioonide suhtes kohaldatakse eurofondi valitseja võtmefunktsioonide kohta sätestatud. Direktiiv on tööandjapensioni kogumisasutuste suhtes siinkohal aga detailsem, mistõttu vajab mõnevõrra täiendamist tööandja pensionifondi valitseja suhtes kehtiv regulatsioon.

Lisatava paragrahviga kehtestataksegi täiendavad nõuded tööandja pensionifondi valitseja riskikontrolli funktsioonile. Esmalt sätestatakse, et riskikontrolli funktsioon peab võimaldama tööandja pensionifondi valitsemisega kaasnevate riskide jälgimist ja mõõtmist, eelkõige järgmiste tegevustega kaasnevas osas: tööandja pensionifondi ja tema valitseja vara ja kohustuste haldamine, investeringute tegemine, likviidsus-, kontsentratsiooni- ja operatsiooniriski juhtimine ning riskimaandamise meetmete kasutamine (lõige 1). Lisaks tuuakse eraldi välja, et investeringute tegemisega seotud riskide jälgimine ja mõõtmine peab hõlmama ka võimalikke tööandja pensionifondi vara investeerimisega kaasnevaid keskkonnaga seotud, sotsiaalseid ja juhtimisega seotud riske (vastutustundlik investeerimine) (lõige 2).

Paragrahv § 363². Seadusesse lisatakse uus paragrahv, milles reguleeritakse tööandja pensionifondi valitseja oma riskide hindamist. Sarnaselt kindlustusandjatele, kelle juhtimise üheks instrumendiks on oma riskide hindamine, nõutakse oma riskide hindamist direktiivi kohaselt ka tööandjapensioni kogumisasutustelt. Teistele fondidele või nende valitsejatele (näiteks eurofondid ja nende valitsejad või alternatiivfondid ja nende valitsejad) EL regulatsioonid sarnaseid nõudeid ette ei näe. Eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv ja seepärast täiendatakse IFSi uue regulatsiooniga, mis hakkab kohalduma tööandja pensionifondide suhtes. Teiste fondide ja nende valitsejate suhtes kehtivat regulatsiooni vastavalt ei muudeta.

Lõike 1 kohaselt peab tööandja pensionifondi valitseja korraldama oma riskide hindamise, mis peab olema proportsionaalne ja viidud läbi, arvestades fondivalitseja tegevuse laadi, ulatust ja keerukusastet, ning kehtestama õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed selle läbi viimiseks ja andmete säilitamiseks. Oma riskide hindamise läbiviimisel peab fondivalitseja kirjeldama, kuidas on see hinnang kaasatud fondivalitseja juhtimisse ja otsustusprotsessi ning hindama oma riskijuhtimissüsteemi tõhusust, huvide konflikti maandamiseks ja vältimiseks võetud meetmeid, kui vastavuskontrolli, riskikontrolli või siseauditi funktsiooni täitmine on edasi antud oma valitsetavasse tööandja pensionifondi sissemakseid tegevale tööandjale, oma operatsiooniriske ja kui vara investeerimisel võetakse arvesse sellega kaasnevaid keskkonnaga seotud, sotsiaalseid ja juhtimisega seotud tegureid, siis uusi või tekkida võivaid riske, sealhulgas kliimamuutuse, loodusvarade kasutamise ja keskkonnaga seotud riske, sotsiaalseid riske ja regulatiivsetest muudatustest tingitud vara amortiseerimise riske (lõige 2).

Selleks, et oleks võimalik tuvastada ja hinnata erinevaid riske, mis võivad mõjutada fondivalitseja võimekust oma kohustusi täita, peab fondivalitseja kehtestama vastavad sisemised protseduurid. Protседuuride kehtestamisel on lubatud lähtuda tööandja pensionifondi valitseja äritegevusega seotud riskide olemusest, ulatusest ja keerukusest. Meetodid, mida kasutatakse, peavad olema kirjeldatud ka fondivalitseja oma riskide hinnangus (lõige 3).

Oma riskide hindamise käigus tehtud järeldustega peab tööandja pensionifondi valitseja arvestama oma äristrateegias (lõige 5), oma riske tuleb hinnata regulaarselt, vähemalt sagedusega kord kolme aasta tagant ja alati pärast olulisi muutusi valitsetava tööandja pensionifondi riskiprofiilis (lõige 4).

Eelnõu § 1 punkt 59 – Paragrahv 365 lõike 1 punkt 2. Muudatuse eesmärgiks on selgitada fondivalitseja tegevuste edasi andmise regulatsiooni ning nõuete erinevaid tõlgendusi.

IFS §-s 365 sätestatud loetelu isikutest, kellele võib vara investeerimise teenust edasi anda, põhineb UCITS ja AIFMD direktiivil. Mõlemal juhul (UCITS direktiivi artikkel 13 (1)c ja AIFMD direktiivi artikkel 20 (1)c ja Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 231/2013 (edaspidi AIFMD alammäärus)⁷ artikkel 78 (2)) on tegevuse edasi andmise eeldusena välja toodud, et ülesande täitjal peab olema tegevusluba, mis hõlmab vara valitsemise õigust.

AIFMD alammääruses e komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 231/2013 on vastava loetelu ka selgelt välja toonud ja selle kohaselt võivad nendeks isikuteks olla:

- a) direktiivi 2009/65/EÜ alusel tegevusloa saanud fondivalitsejad;
- b) direktiivi 2004/39/EÜ alusel portfelli valitsemiseks tegevusloa saanud investeerimisühingud;
- c) direktiivi 2006/48/EÜ alusel tegevusloa saanud krediitiasutused, kellel on luba teostada portfelli valitsemist direktiivi 2004/39/EÜ kohaselt;
- d) direktiivi 2011/61/EL kohaselt tegevusloa saanud välised AIFi valitsejad;
- e) kolmanda riigi üksused, kes omavad tegevusluba või on registrisse kantud varade valitsemise eesmärgil ning kelle üle teostab järelevalvet neis riikides pädev asutus.

Eesmärgiga viia sätte sõnastus selgemalt kooskõlla direktiividest tulenevate nõuetega, on muudetud punkti 2 sõnastust ja välja toodud, et ülesannet saab edasi anda tegevusloaga fondivalitsejale ning alternatiivina ka portfelli valitsemise õigust omavale investeerimisühingule või krediitiasutusele.

Eelnõu § 1 punkt 60 – Paragrahv 368¹. Seadusesse lisatakse uus paragrahv tööandja pensionifondi valitseja ülesannete edasiandmise erisuse kehtestamiseks. Nimelt tuleb võtmefunktsioonide täitmisega seotud ülesannete edasiandmisel kolmandale isikule enne selliste ülesannete edasiandmise lepingu jõustumist teavitada Finantsinspeksiooni. Teavitamise nõude kohaldamine annab Finantsinspeksioonile võimaluse varaseks sekkumiseks, kui see peaks vajalikuks osutama.

Eelnõu § 1 punktid 61 ja 62 – Paragrahv 438 lõiked 4 ja 6¹. Lõikesse 4 lisatakse uus lause, millega täpsustatakse, et Finantsinspeksioonil on teavitamise kohustus ka tööandja pensionifondi piiriüleseks pakkumiseks soovi avaldanud fondivalitseja ees. Viimast tuleb kolme kuu jooksul sama paragrahvi lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmete ja dokumentide saamisest arvates teavitada Finantsinspeksiooni otsusest mitte edastada neid andmeid ja dokumente teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusele.

⁷ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 231/2013, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/61/EL seoses erandite, üldiste tegutsemistingimuste, depositeeriumide, finantsvõimenduse, läbipaistvuse ja järelevalvega:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1524141275850&uri=CELEX:32013R0231>.

Paragrahvi lisatakse lõige 6¹. Kui Eesti fondivalitseja soovib pakkuda oma tööandja pensionifondi teises lepinguriigis, on selle teise riigi finantsjärelevalve asutusel võimalik teda Finantsinspeksiooni vahendusel teavitada tingimustest, millele peab fondi pakkumine selles riigis vastama (eelkõige, millised on nõuded osakuomanike teavitamisele selles riigis). Kui need tingimused peaksid muutuma tuleb teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusel sellest Finantsinspeksiooni teavitada, kes siis omakorda peab vastavalt teavitama fondivalitsejat.

Eelnõu § 1 punktid 63 ja 64 – Paragrahv 440 lõiked 2 ja 5. Lõikele 2 antakse uus sõnastus. Direktiivi kohaselt võib vastu võttev liikmesriik nõuda, et tööandjapensioni kogumisasutus, kes tegeleb direktiivi artikli 11 kohaselt piiriülese tegevusega, määraks depositeoriumi vara hoidmiseks ja järelevalvekohustuste täitmiseks, eeldusel, et depositeoriumi määramine on nõutud selles riigis asutatud tööandjapensioni kogumiasutustelt. IFSi kohaselt peab tööandja pensionifondil olema depositeorium ja lõike 2 kohaselt nõutakse sama ka siin piiriüleselt pakutavalt tööandja pensionifondilt – lepinguriigi tööandja pensionifondi vara, mis vastab Eesti tööandja töötajate, teenistujate ning juhtimis- ja kontrollorgani liikmete osale tuleb hoida depositeoriumis vastavalt § 286 lõikes 3 ning §-des 289–292, 296–299 ja 302 tööandja pensionifondi depositeoriumi suhtes sätestatule.

Lõikes 5 rõhutatakse eraldi, et Finantsinspeksioon teavitab teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutust tööandja pensionifondi kohta avalikustatava teabe nõuetest.

Eelnõu § 1 punkt 65 – Paragrahv 453 lõige 1. Lõikes kirjeldatakse, milline fondivalitseja peab oma tegevuse viivitamatult pärast fondi valitsemisega alustamist Finantsinspeksioonis registreerima, kui ta ei ole taotlenud Finantsinspeksioonilt tegevusluba. Muudatustega täpsustatakse, et vastav registreerimiskohustus lasub vaid Eestis asutatud väikefondi valitsejal. Vastav muudatus vastab AIFMD direktiivi artikli 3 (3) punktile a, mille kohaselt tuleb fondivalitsejad registreerida fondivalitseja päritoluriigis.

Vastav muudatus toetab ka AIFMD direktiivist tulenevat üldist põhimõtet, et tegevusloata fondivalitsejad ei saa piiriüleselt fonde valitseda. Seega ka Eestis asutatud usaldusfondi valitseja peab olema Eestis asutatud, v.a kui tal on asjakohane tegevusluba ja ta osutab fondivalitsemise teenust vastavalt EL õigusaktidele piiriüleselt.

Eelnõu § 1 punkt 66 – Paragrahv 472¹. Seadusesse lisatakse uus paragrahv, milles kehtestatakse teises lepinguriigis pakutava tööandja pensionifondi vara kasutamise ja käsutamise piiramise erisus. Direktiivi kohaselt peab teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutusel olema võimalik taotleda Finantsinspeksioonilt §-s 462 sätestatud vara kasutamise ja käsutamise piiravate meetmete rakendamist.

Eelnõu § 1 punkt 67 – Paragrahv 473 lõiked 5 ja 6. Lepinguriigi tööandja pensionifondi Eestis piiriülese pakkumise üle järelevalve teostamist puudutav regulatsioon viiakse kooskõlla direktiivis sätestatuga. Lõikele 5 antakse uus sõnastus. Kui lepinguriigi tööandja pensionifondi pakkumisel rikutakse § 440 lõikes 2 või 5 sätestatud tingimusi on Finantsinspeksioonil selle lepinguriigi finantsjärelevalve asutuselt õigus taotleda, et viimane arestiks lepinguriigi tööandja pensionifondi valitseja või tema depositeoriumi kontod või rakendaks nimetatud isikute varale kasutamise või käsutamise keeldu või piirangut vara säilimise tagamiseks. Vt § 472¹ selgitust.

Uues sõnastuses lõikes 6 reguleeritakse lepinguriigi tööandja pensionifondi piiriülese pakkumisega seotud järelevalve käigus Finantsinspeksiooni ja teise lepinguriigi finantsjärelevalve asutuse vahel esinevate erimeelsuste lahendamist. Finantsinspeksioonil on vaidluse lahendamiseks võimalik pöörduda Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide

Järelevalve Asutuse poole.

Eelnõu § 1 punkt 68 – Paragrahv 474 lõige 7. Paragrahvi lisatakse uus lõige. Sarnaselt lepingulise fondina moodustatud töandja pensionifondile tuleb ka määratud väljamaksetega töandja pensionifondi puhul Finantsinspeksioonil rakendada §-s 462 sätestatud meetmeid selle lepinguriigi finantsjärelevalve asutuse taotlusel, kus määratud väljamaksetega töandja pensionifondi pakutakse. Vt ka § 472¹ selgitust.

Eelnõu § 1 punkt 69 – Paragrahv 516 lõiked 8–10. Paragrahvi lisatakse uued lõiked, millega kehtestatakse rakendussäted eelnõuga § 65 lõikes 3¹ sätestatud kohustusliku pensionifondi valitsemistasu määra ja §-s 65¹ sätestatud valitsemistasu määra vähendamise reeglite kohaldamiseks. Vastavad seaduse muudatused on küll planeeritud jõustuma 2019. aasta 1. jaanuaril, millal kaotavad kehtivuse § 523 alusel kehtestatud valitsemistasu määrad, kuid nende muudatuste rakendamine eeldab fondivalitsejalt fondi dokumentatsiooni muutmist. Et antud juhul on tegemist valitsemistasu määra langetamisega, mis on osakuomanikele soodne muudatus, ei ole fondivalitsejatel kohustust fondi tingimuste muudatusi kooskõlastada Finantsinspeksiooniga. Siiski eeldab uue tasumäära rakendamine fondi dokumentatsiooni muutmist. Lõikega 8 antakse fondivalitsejatele uue valitsemistasu määra rakendamiseks (§ 65 lg 3¹) aega 2019. aasta 3. septembrini. Seatud kuupäev arvestab kohustusliku pensionifondi osakute vahetamise korda. Samuti arvestab see muudest eelnõus esitatud muudatustest tingitud vajadusega kohustuslike pensionifondide tingimusi ja prospekte muuta, mille puhul eeldatakse aga juba ka muudatuste kooskõlastamist Finantsinspeksioonis. Selliste muudatuste kõige kiireimaks võimalikuks jõustumise kuupäevaks ongi lõikes 8 sätestatud 3. september 2019.

Eelnõuga muudetakse pisut ka valitsemistasu määra vähendamise põhimõtteid ja tuuakse need rahandusministri määrusest seaduse teksti (lisatav § 65¹). Et valitsemistasu määra vähendamine viiakse läbi iga aasta alguses ja uusi valitsemistasu määrasid kohaldatakse 1. veebruarist, näevad lõiked 9 ja 10 ette rakendussätteid valitsemistasu määra vähendava kordaja arvutamisele ja uue vähendatud valitsemistasu määra kohaldamisele. IFS §-s 65¹ sätestatud valitsemistasu määra vähendav kordaja arvutatakse esimest korda 2020. aasta 3. jaanuari vara turuväärtuse seisuga ja valitsemistasu määra vähendamist rakendatakse alates sama aasta 1. veebruarist. Seni rakendatakse kuni 2019. aasta 1. jaanuarini kehtinud IFS § 65 lõike 8 alusel kehtestatud rahandusministri määrukes sätestatud valitsemistasu määra vähendamise korda.

Eelnõu § 1 punkt 70 - Paragrahv 523 lõiked 1 ja 2. Paragrahv reguleerib kohustusliku pensionifondi valitsemistasu piirmäära rakendussätteid. Lõigete 1 ja 2 kohaselt kohalduvad valitsemistasu piirmäärad 2019. aasta 1. jaanuarini – konservatiivsel pensionifondil 1,2% pensionifondi vara turuväärtusest ja teistel kohustuslike pensionifondidel 2%. Eelnõuga viiakse valitsemistasu määra seaduse põhiteksti ja kehtestatakse uue valitsemistasu määrana 1,2% kõigi kohustuslike pensionifondide jaoks (vt ka IFS § 65 lg 3¹ selgitusi). Selleks, et uute tasumäärade rakendamine oleks sujuv on eelnõus ette nähtud rakendussätteid – 1,2% valitsemistasu määra rakendatakse alates 2019. aasta 3. septembrist. Selleks, et vahepealsel ajal ei kaoks valitsemistasu piirmäärad ära, pikendatakse eelnõuga vanade piirmäärade kehtivust 3. septembrini 2019 (lõiked 1 ja 2).

Eelnõu § 1 punkt 71 – Paragrahv 523¹. Kehtestatakse uued rakendussätteid, millega reguleeritakse kohustusliku pensionifondi võimalikku edukustasu rakendamist seaduse muudatustele järgneval esimesel üheksal aastal. Lõikes 1 täpsustatakse, et edukustasu kehtestamisel enne seaduse muudatuste jõustumist (2019. aasta 1. jaanuar) registreeritud kohustusliku pensionifondi suhtes, tekib pensionifondi valitsejal sellelt pensionifondilt edukustasu võtmise õigus, kui selle osaku puhasväärtuse kumulatiivne kasv ületab

sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kumulatiivset kasvu alates 2018. aasta 31. detsembrist arvates. Seega algab kõigi kohustuslike pensionifondide jaoks, mille suhtes pensionifondi valitsejad soovivad edukustasu rakendada hakata, edukustasu arvestus ühest punktist – 2018. aasta 31. detsembrist.

Lõikes 2 täpsustatakse, kuidas kohaldatakse IFS § 65² lõikes 3 kehtestatud indeksite võrdlust olemasolevate kohustuslike pensionifondide suhtes. Pensionifondi valitsejal tuleb edukustasu arvutamiseks võrdsustada § 65² lõikes 3 sätestatud puhaskväärtuse indeksi ja võrdlusindeksi väärtuste alguspunktid 2018. aasta 31. detsembri seisuga.

Lõige 3 arvestab, et praktikas on pensionifondi valitsejatel võimalik edukustasu kehtestada kõige varem 2019. aasta 3. septembrist alates, pärast tingimuste ja prospekti kooskõlastamist Finantsinspeksioonis ja muudatuste jõustumiseks IFS-s ettenähtud tähtaegasid arvestada. Et edukustasu arvestusperioodi alguspunktiks on seatud 2018. aasta 31. detsember, täpsustatakse lõikes 3, et juhul, kui edukustasu 2019. aastal mõne pensionifondi suhtes rakendatakse, arvestatakse edukustasu suurust proportsionaalselt selle tasu pensionifondi prospektis kehtestamisest arvates, lähtudes arvestusperioodi alguskuupäevast 2018. aasta 31. detsember.

Edukustasu arvutamisel arvestatakse muu hulgas ka kohustusliku pensionifondi varasemat 31. detsembri kõrgeimat tootlust (kohustusliku pensionifondi viimase kümne aasta suurim puhaskväärtuse indeksi 31. detsembri väärtus). Et edukustasu arvestuse alguspunktiks on seatud 31. detsember 2018, täpsustatakse lõikes 4, et perioodil 2018–2027 võrreldakse edukustasu arvestusperioodi alguskuupäeva puhaskväärtuse indeksi väärtust kõigi selle puhaskväärtuse indeksi 31. detsembri väärtustega alates 2018. aasta 31. detsembrist ja võetakse edukustasu arvestamisel alguskuupäeva väärtusena aluseks neist suurim. Seega esimesel aastal ajaloolist väärtust ei ole, teisel aastal tekib võrdlus esimese aasta väärtusega, kolmandal aastal kahe eelmise aasta väärtusega jne.

Vt ka IFS § 65² selgitusi.

Eelnõu § 1 punkt 72 – Paragrahv 525 lõige 2. Seoses IFS § 363 uuesti sõnastamisega muudetakse viidet (viide § 363 lõikele 4 asendatakse viitega § 363 lõikele 3).

Eelnõu § 1 punkt 73 – Normitehniline märkus. Seaduse normitehnilistes märkustes asendatakse kehtetuks muutuv tööandjapensione puudutav IORP 1 direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/41/EÜ tööandja pensioniinstituutide tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 235, 23.09.2003, lk 10–21), muudetud direktiividega 2011/61/EL (ELT L 174, 01.07.2011, lk 1–73) ja 2013/14/EL (ELT L 145, 31.05.2013, lk 1–3)) uue direktiiviga (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85)).

3.2. Eelnõu § 2 – Finantsinspeksiooni seaduse muutmise

Eelnõu § 2 punkt 1 – Paragrahv 45⁷ muutmise. Muudatuse eesmärgiks on viia Finantsinspeksiooni seaduses menetlustasude kehtestamisel kasutatud mõisted täpsemalt kooskõlla IFS mõistega. 10.01.2017 jõustunud IFS §-de 31 ja 37 kohaselt tuleb avaliku fondi asutamiseks lepingulise fondi tingimused või aktsiaseltsifondi põhikiri kooskõlastada Finantsinspeksioonis, samuti tuleb kooskõlastada ka tingimuste või põhikirja muudatused. Varasemas IFS versioonis oli kasutusel mõiste fondi tingimuste või asutamise „registreerimine“, mis on kehtivas seaduse kasutusel teises tähenduses ning pigem fondivalitseja tegevuse kirjeldamiseks. Seega on muudatusega viidud FIS terminid kooskõlla

IFS-s kasutatavate mõistetega ning nii pealkirjas kui lõigetes 1 ja 2 jäetud välja mõiste „registreerimine“ seoses fondi tingimuste või põhikirjaga ning asendatud see sõnaga „kooskõlastamine“.

Eelnõu § 2 punktid 2 ja 3 – Paragrahv 46³ lõiked 2, 2¹ ja 2². Paragrahv reguleerib Finantsinspeksiooni koostööd Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutusega (EIOPA) ja seotud organisatsioonidega. Lõikes 2 asendatakse viide kehtetuks muutuval IORP 1 direktiivile viitega uuele direktiivile ja sellest tulenevale teavitamise korrale. Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutust tuleb teavitada, kui tööandjapensionide skeemidele kohaldatakse usaldatavusnormatiivi nõudeid, mida ei hõlma Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85) artikli 11 lõikes 1 osutatud riigisisest sotsiaal- ja tööõigusaktid, ning ajakohastab seda teavet vähemalt iga kahe aasta tagant.

Lisatavates lõigetes 2¹ ja 2² kohustatakse Finantsinspeksiooni EIOPA-t teavitama Eestis asutatud määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi või lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi piiriülesest pakkumisest teistes lepinguriikides, samuti fondidest, millelt ta on vastavalt valitsemise loa või kellelt ta on tegevusloa ära võtnud.

Eelnõu § 2 punkt 4 – Normitehniline märkus. Seaduse normitehniliste märkuste loetellu lisatakse viide direktiivile (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85)).

3.3. Eelnõu § 3 – Kindlustustegevuse seaduse muutmine

Eelnõu § 3 punkt 1 – Paragrahv 3 lõige 3. Eelnõuga muudetakse edasikindlustusandja definitsiooni, et viia see kooskõlla direktiivis sätestatuga. Kui üldiselt võtab edasikindlustusandja üle kindlustusandja kindlustusriskid ja võib võtta üle ka teisele edasikindlustusandjale üleantud kindlustusriskid (retrosessioon), siis täpsustatakse, et edasikindlustusandja võib üle võtta ka tööandja kogumispensioni asutuste võetud riskid, Eesti õiguse näitel määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi riskid.

Eelnõu § 3 punkt 2 – Normitehniline märkus. Seaduse normitehniliste märkuste loetellu lisatakse viide direktiivile (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85)).

3.4. Eelnõu § 4 – Kogumispensionide seaduse muutmine

Normitehniline märkus. Seaduse normitehnilistes märkustes asendatakse kehtetuks muutuv tööandjapensione puudutav IORP 1 direktiiv (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/41/EÜ tööandja pensioniinstituutide tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 235, 23.09.2003, lk 10–21), muudetud direktiividega 2011/61/EL (ELT L 174, 01.07.2011, lk 1–73) ja 2013/14/EL (ELT L 145, 31.05.2013, lk 1–3)) uue direktiiviga (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85)).

3.5. Eelnõu § 5 – Seaduse jõustumine

Eelnõu on kavandatud seadusena jõustuma 2019. aasta 13. jaanuaril, mis on direktiivi

ülevõtmise tähtaeg.

Kohustuslike pensionifondide tasusid ja kohustusliku pensionifondi investeerimispiiranguid puudutavad muudatused (eelnõu § 1 p 2–6, 10–26, 57 ja 69–72) on kavandatud jõustuma 2019. aasta 1. jaanuaril, mil kaotavad kehtivuse praegused valitsemistasu piirmäärad (1,2% konservatiivsetel pensionifondidel ja 2% teistel kohustuslikel pensionifondidel).

3.6. Muudatuste kooskõla põhiseadusega

Vabatahtlike pensionifondide regulatsioon on puutumuses põhiseaduse (edaspidi PS) §-ga 32, kuivõrd pensionifondi osakud ja nende väärtusele vastav summa on rahas hinnatav nõudeõigus. PS § 32 kohaselt on igäühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igäühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus. Samuti sätestab PS § 32, et igäühel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Kitsendused saavad tuleneda vaid seadustest. Omandit ei tohi kasutada üldiste huvide vastaselt. Seadus võib üldistes huvides sätestada vara liigid, mida tohivad Eestis omandada ainult Eesti kodanikud, mõnda liiki juriidilised isikud, kohalikud omavalitsused või Eesti riik. Pärimisõigus peab olema tagatud. Eelnõus esitatud muudatused ei sea täiendava kogumispensioniga liitunud isikutele täiendavaid kohustusi ega piiranguid.

Kohustusliku kogumispensioniregulatsioon on puutumuses nii PS §-ga 32 kui §-ga 28, mille kohaselt on igal Eesti kodanikul õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. PS-st tulenevalt on Eesti seadusandjal kohustus luua toimiv pensionikindlustussüsteem, mis kaitseks võimalikult paljusid Eestis elavaid inimesi vanadusrisi realiseerumisel. Oluline on, et pensionisüsteemi ülesehitamisel on riigil aga küllaltki lai valikuvabadus. Eelnõus esitatud kohustuslikku kogumispensionit puudutavad muudatused ei sea kohustusliku kogumispensioniga liitunud isikutele täiendavaid kohustusi ega piiranguid.

Teisalt, panevad PS § 13 ja 14 riigivõimule kohustuse aktiivselt kaitsta ning tagada põhiõigusi ja -vabadusi. Osundatud sätetes väljendub idee, et põhiõigustest tulenevad ka kaitseõigused. Need kaitseõigused kohustavad avalikku võimu kaitsma isikut (antud juhul osakuomanikku) selle eest, et teine isik (antud juhul pensionifondivalitseja) ei rikuks tema õigusi. Seetõttu on Riigikohus nentinud, et „[...] ühiskonnas ei saa olla absoluutseid - piiramatuid põhiõigusi. Mistahes põhiõiguse realiseerimisvõimalused saavad piiramatult kesta vaid seni, kuni seejuures ei takistata mingi teise põhiõiguse realiseerimist. Sellises põhiõiguste konkurentsi olukorras tekib paratamatult põhiõiguste piiramise vajadus.“ Lisaks sellele on Riigikohus leidnud, et „ühe isiku põhiõiguse kaitse võib kaasa tuua teise isiku põhiõiguse piiramise. Sellisel juhul tuleb põhiõiguste vahel leida mõistlik tasakaal.“ Järelikult pole avalik võim mitte ainult kohustatud ise vältima isikute õiguste rikkumist, vaid teatud juhtudel on ta kohustatud piirama ühe isiku õigusi eesmärgiga kaitsta teist isikut. Eelnevalt tulenevalt on õigustatud kulude piiramine, mis kohustusega teha sissemakseid kohustuslikesse pensionifondidesse II sambaga liitunud isikutele (osakuomanikud) kaasnevad.

Esimene ja teine sammas koos moodustavad Eesti riikliku (vanadus)pensionikindlustussüsteemi – mõlemad sambad täidavad sama eesmärgi ja jagavad finantseerimisallikat. Inimeste palgalt kogutavast sotsiaalmaksust makstakse esimese samba pensione ja tehakse sissemakseid teise sambasse. Arvestades, et kohustusliku kogumispensionireguleerimise eesmärgiks on sissetuleku adekvaatsuse tagamine vanaduseas ja üleelamisrisi katmine, on

süsteemi mõttes võtmekohaks pensioni suuruse kujunemine ja süsteemi efektiivsus. Pensioni kogumise faasis on kõige olulisem pensionifondide pakutav tootlus. Vähemtähtsad ei ole ka tasud, mida fondivalitsejad võtavad ja mis pensioniks kogutava summa suurust samuti otseselt mõjutavad. Kohustuslike pensionifondide tootlused on olnud oodatust väiksemad ja madalad ka rahvusvahelises võrdluses, vara investeerimise eest võetud tasud aga teiste riikidega võrreldes kõrged. Senise kogemuse pinnalt ei ole kinnitust leidnud ka väide, et konkurentsi toimel kohustuslike pensionifondide valitsemistasud oluliselt langeksid.

Eeltoodut arvesse võttes tuleb eelnõus esitatud muudatusi pidada põhiseadusega kooskõlas olevaks, sh pidada kohustuslike pensionifondide valitsemistasu reguleerimist õigustatud ja proportsionaalseks meetmeks.

4. TERMINOLOOGIA

Eelnõuga uusi mõisteid kasutusele ei võeta.

5. EELNÕU KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU ÕIGUSEGA

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/2341 tööandja kogumispensioni asutuste tegevuse ja järelevalve kohta (ELT L 354, 23.12.2016, lk 37–85).

Täpsema ülevaate direktiivi artiklite kaupa annab seletuskirja lisas 2 esitatud võrdlustabel.

6. SEADUSE MÕJUD

Järgnevalt esitatakse mõjuanalüüs eelnõu olulisemate meetmete kohta:

1. tööandja pensioniskeeme puudutavate muudatuste pakett;
2. kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära muutmine.

6.1. Tööandja pensioniskeeme puudutavate muudatuste pakett

Tööandja pensioniskeeme puudutavate muudatuste paketil ei ole mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ega riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Teoreetiliselt võiksid muudatused omada sotsiaalset ja majanduslikku mõju. Võttes arvesse asjaolu, et Eestis ei ole moodustatud ühtegi lepingulist tööandja pensionifondi ega asutatud ühtegi määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi, ei eksisteeri ka muudatustest mõjutatud sihtrühmasid ja muudatustel praktikas mõju ei ole.

Ka juhul, kui riik võtaks kasutusele täiendavaid meetmeid tööandjapensioni edendamiseks Eestis, jääks küsimärgiks selleks eraldi tööandja pensionifondide loomise otstarbekus. Tööandjatel on lubatud teha sissemaksid olemasolevatesse vabatahtlikesse pensionifondidesse, sealhulgas on fondivalitsejatel võimalik vabatahtlike pensionifondide puhul välja lasta eri liiki osakuid ja kasutada seda vajadusel ka tööandja sissemaksete eristamiseks.

Kui individuaalse pensioniteatise koostamise ja osakuomanikele esitamise kohustus välja arvata, ei sea eelnõus esitatud muudatused fondivalitsejale ka olulist täiendavat lisakoormust võrreldes sellega, mis neil IFS-s esitatud nõudeid täites juba nagunii on. Kokkuvõttes ei saa

eelnõus esitatud tööandja pensioniskeeme puudutavat muudatuste paketti pidada kaalukeeleks küsimuses, kas tööandja pensionifonde Eestisse luuakse või mitte.

6.2. Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära ja investeerimispiirangute muutmine

Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära muudatustel puuduvad sotsiaalsed mõjud, samuti ei ole muudatustel mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ega riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Muudatustel on majanduslikud mõjud.

6.2.1. Mõju majandusele

6.2.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühmad valdkonnas

Fondivalitsejad

Kohustuslike pensionifondide valitsejaid on viis – AS LHV Varahaldus, AS SEB Varahaldus, Luminor Pensions AS, Swedbank Investeerimisfondid AS ja Tuleva Fondid AS.

Osakuomanikud

Kavandatavad muudatused puudutavad kõiki II sambaga liitunud (2018. aasta 1. jaanuari seisuga 706 842 inimest, tulevikus kogu Eesti elanikkonda (üle 1,3 miljoni elaniku), kel on või on olnud Eestis sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu).

6.2.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühmadele ja järelalus olulisuse kohta

Fondivalitsejad

Valitsemistasu puudutavate muudatuste mõju hindamisel arvestatakse kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära langetamist 1,2%-le pensionifondi vara turuväärtusest, valitsemistasu mahust sõltuva vähenemise alampiirmäära langetamist 0,4%-le, valitsemistasu mahust sõltuva vähenemise määra langetamist 15%-le ja tulemustasu kehtestamist. Investeerimispiirangute muutmise mõju on raske hinnata, kuna hetkel ei ole ükski investeerimispiirang praktikas fondivalitsejale otseselt takistuseks ja seega on mõju pigem teoreetiline. Tulemustasu mõju tasudele ja tootlusele ei ole samuti võimalik tuleviku kohta täpselt prognoosida, kuna see sõltub finantsturgude arengust, fondide investeringute tulemustest ja võrdlusindeksi (Eesti majanduse) käekäigust.

Kohustuslike pensionifondide tasusid on põhjalikumalt analüüsitud seletuskirja lisas 1. Kuna valitsemistasu vähendamise ettepanekut muudeti võrreldes analüüsis tooduga, siis analüüsi lõpus toodu mõjude osa ei ole enam täpne. Siiski tasude vähendamise põhjused ei ole muutunud ning see on jäänud samaks lisas 1 tooduga.

Tabelis 1 on toodud prognoos pensionivalitsejate keskmiste tasude kohta aastatel 2019-2026. Võrreldes kehtiva olukorraga langeb keskmine valitsemistasu 2019. aasta III kvartalis umbes kolmandiku võrra ehk 0,62%-ni. Aastaks 2026 langeb see täiendavalt 0,5%-ni. Tegemist on nõ baas valitsemistasu prognoosiga. Siia võib juurde lisanduda tulemustasu maksimaalselt 2% aastast. Arvestades, et 2% tulemustasu teenimiseks peab pensionifondide tootlus ületama võrdlusindeksit vähemalt 10%, ei tohiks sellise hea tootluse juures olla ka kahju maksta kõrgemat tasu. Võrdluseks alates 2003. aastast on II samba fondide keskmine tootlus olnud madalam sotsiaalmaksu laekumise kasvust umbes kaks korda (4% vs 8,4%). Mineviku andmete pealt peaks seega maksimaalse tulemustasu saamiseks olema aastane tootlus senisest ca 15 protsendipunkti võrra kõrge. Ka üksikute fondide lõikes ei ole alates 2003. aastast suutnud keegi lüüa sotsiaalmaksu laekumise kasvu. Seega on võrdlusindeks piisavalt ambitsioonikas ja selle ületamise korral oleks tulemustasu maksmine ka põhjendatud.

Tabel 1. „Fondivalitsejate keskmiste valitsemistasude prognoos 1,2%-se valitsemistasu piirmäära ja regressiooni reeglite muutmise korral.“

Kehtiv regulatsioon									
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Swedbank	0,82%	0,78%	0,74%	0,71%	0,69%	0,67%	0,65%	0,63%	0,62%
SEB	1,05%	1,00%	0,95%	0,91%	0,86%	0,82%	0,78%	0,75%	0,72%
LHV	1,18%	1,11%	1,04%	0,97%	0,91%	0,87%	0,82%	0,79%	0,75%
Tuleva	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%
Luminor	1,35%	1,30%	1,26%	1,21%	1,17%	1,12%	1,07%	1,03%	0,98%
Turu keskmine	1,01%	0,96%	0,91%	0,86%	0,82%	0,79%	0,76%	0,73%	0,70%
Valitsemistasu lagi 1,2% koos regressiooni muutmisega (põrand 0,4%, määr 15%)									
	2018	2019 III kvartal	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Swedbank	0,82%	0,53%	0,51%	0,50%	0,48%	0,47%	0,46%	0,46%	0,45%
SEB	1,05%	0,70%	0,66%	0,63%	0,60%	0,58%	0,56%	0,54%	0,52%
LHV	1,18%	0,60%	0,58%	0,56%	0,54%	0,52%	0,51%	0,49%	0,48%
Tuleva	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%	0,34%
Luminor	1,35%	0,98%	0,95%	0,92%	0,88%	0,85%	0,81%	0,77%	0,74%
Turu keskmine	1,01%	0,62%	0,59%	0,57%	0,55%	0,54%	0,52%	0,51%	0,50%

Allikas: Rahandusministeeriumi arvutused

Pensionifondivalitsejate seniste finantsaruannete järgi (vt seletuskirja lisa 1 esitatud analüüsi) on keeruline järeldada, kas ja kui palju võiks valitsemistasu vähendamine mõjutada fondivalitsejate investeerimisotsuseid. Ka valitsemistasu languse järel jääb fondivalitsejatel piisavalt ressursi põhitegevuse jätkamiseks, müügiks ja nõustamiseks ning kasumi teenimiseks. Põhitegevuse kulud, st depootasu, registripidaja tasu, järelevalve tasu, Tagatistfondi tasu, tööjõukulu ja muu tegevuskulu on keskmiselt alla kolmandiku valitsemistasu tulust. Esitatud ettepanekute kohaselt väheneks valitsemistasu tulu samal ajal keskmiselt umbes ühe kolmandiku võrra (vt tabel 2). Et jääda kasumisse, tuleb mõnel fondivalitsejal valitsemistasu muudatuste järel ilmselt vähendada eelkõige oma müügikulud. Samuti võib eeldada, et tasude langetamise tulemusel võivad fondivalitsejad vähendada ka senist kõrget omakapitali taset.

Tabel 2. Fondivalitsejate peamiste kuluartiklite osakaal valitsemistasu tulust 2017. aastal ja tulu vähenemine 2019. aastal (eeldusel, et investeringute struktuur ei muutu)

	Kasum	Müügikulud	Ülejäänud kulud	Tulu vähenemine
Swedbank	29%	43%	28%	32%
SEB	20%	52%	28%	30%
LHV	55%	17%	18%	45%
Luminor	50%	3%	47%	24%

Allikas: fondivalitsejate aruanded, Rahandusministeeriumi arvutused

Tulemustasu kehtestamine koos investeerimispiirangute muutmisega (eelkõige aktsiapiirangute kaotamine) võib aga oluliselt muuta pensionifondide investeerimisstrateegiaid. Täpset mõju ei ole võimalik hinnata, kuna mõjutegureid on palju ja mõjutegurite (finantsturud, Eesti majandus) arengut ja nende omavahelist suhestumist on veelgi keerulisem prognoosida. Ajaloolistele ja teiste riikide andmete tuginedes võiks eeldada, et investeerimispiirangute muutmisel võib olla pigem positiivne mõju tootlusele. Näiteks USA viimase 100 aasta

keskmine aktsiate reaaltootlus on olnud 6,5% ja võlakirjadel 2,0%⁸. Sarnast aktsiaturgude vähemalt kahe-kolme kordset erinevust võlakirjade ees näitab ka teiste riikide statistika.

Eesti pensionifondid on investeerinud siiaaani aktsiatesse ainult umbes kolmandiku oma varast. Osaliselt seetõttu on ka tootlused jäänud madalamaks võrreldes teiste riikide pensionifondidega. Aktsia- ja teiste investeerimispiirangute lõdvendamine või kaotamine koos uue tulemustasu kehtestamisega loob kindlasti eelduse, et pensionifondid hakkavad rohkem investeerima kõrgema riski ja oodatava tulusega varaklassidesse. Pikaajalise investeerimisstrateegia juures võib see osakuomanikule pigem kasulik olla kõrgema tootluse juures. Oluline on, et investeringute tegemisel järgitakse hoolsuse nõudeid ja seistakse osakuomanike huvide eest.

Eelnõu tulemusena võivad ära kaduda (st enam ei ole seaduslikku kohustust) senised pensionifondide võrdlusklassid aktsiapiirangu järgi. Samas praktikas ei ole selline klassifitseerimine ennast õigustanud, kuna pensionifondid ei investeeri fondi tingimustes sätestatud aktsiapiirangu järgi (tegelikkuses on aktsiate osakaal oluliselt madalam) ja fondide riskitase ei vasta nende kirjeldusele. Isegi kui pensionifondide senist võrdlust aktsiapiirangu järgi tulevikus enam ei ole, siis osakuomaniku jaoks jääb alles tähtsaim võrdlusbaas – tootlus. Lisaks peavad fondid endiselt kirjeldama oma riskitaset.

Eelnõuga viiakse pensionifondide investeerimispiirangute regulatsiooni sisse veel mitmeid muudatusi, astudes sellega sammu lähemale mõistlikkuse põhimõtte („prudent man“) rakendamisele ja suurendades muu hulgas pensionifondide võimalusi teha rohkem turuväliseid ja mittelikviidseid investeringuid, sh investeerida Eesti majandusse. Eesti majandusse investeerimist võib positiivselt mõjutada ka uus tulemustasu süsteem. Tulemustasu on seotud sotsiaalmaksu laekumise kasvuga (pikaajaliselt võrdne majanduskasvuga). Seega peaks pensionifondidel suurenema motivatsioon investeerida Eestisse, kuna kohalik majandus võib pakkuda sihttasemega lähedast tootlust.

Kokkuvõttes saab öelda, et esitatud ettepanekutel on oluline mõju fondivalitsejate tuludele. Mõju investeringutele ja tootlusele on keerulisem hinnata, kuid mineviku statistika kohaselt peaksid ettepanekud tootlust loodetavasti suurendama.

Osakuomanikud

Tasude vähenemisel on mõju osakuomanikele eelkõige tootluse kaudu. Mõju võib olla pensionifondide tootlusele nii positiivne kui ka negatiivne. Positiivne mõju on eelkõige siis kui eeldame, et tasude vähendamine ei mõjuta fondide investeringuid ja brutootlust. Fondivalitsejate finantsandmete ja fondide seniste investeringute põhjal on keeruline leida argumente, mis toetaks seda, et tasude vähendamine mõjutaks olulisel määral fondide seniseid investeerimisstrateegiaid. Samas võib mõju tekkida ka läbi motivatsiooni languse – küsimus, kas fondivalitsejal jääb alles piisavalt motivatsiooni senise investeerimisstrateegiaga jätkamiseks. Selleks, et suureneks fondivalitsejate motivatsioon tootluse nimel senisest enam pingutada, lubatakse edaspidi võtta tulemustasu ja leevendatakse investeerimispiiranguid. Tulemustasu võib võtta ainult siis kui fondi tootlus ületab sotsiaalmaksu laekumise kasvu (sisuliselt I samba sisemine tulumäär). Seega tekib osakuomaniku jaoks tulevikus olukord, kus juhul kui tema fond ei ületa sotsiaalmaksu laekumise kasvu, vähenevad oluliselt fondi tasud ja selle kaudu on võimalik saada suuremat tootlust. Samas kui fondi tootlus ületab sotsiaalmaksu laekumise kasvu, siis on tootlus inimese jaoks piisavalt hea, et oleks põhjendatud tulemustasu

⁸Credit Suisse Global Investment Returns Yearbook 2018

maksmine. Tulemustasu võtmine samas ei vii inimese tootlust allapoole sotsiaalmaksu laekumise kasvu, kuna tulemustasu võib võtta ainult seda ületavast osast.

Täpset numbrilist mõju tootluse ei ole võimalik prognoosida tulemustasu ja investeerimispiirangute osas. Tulemus sõltub fondide investeerimisstrateegiast, finantsturgude arengust, sotsiaalmaksu laekumise kasvust (majanduskasvust) jne. Minevikus on kõik kohustuslikud pensionifondid jäänud tootlusega (keskmiselt 4% aastas) alla sotsiaalmaksu laekumise kasvule (keskmiselt 8,5% aastas). Praktikas ei ole kõige tähtsam kohustusliku kogumispensioni tootlus absoluutnumbrites, vaid suhestatuna sotsiaalmaksu laekumise kasvu. Juhul kui pensionifondid hakkavas seda ületama, kasvab inimese II samba pension kiiremini kui I samba pension.

Lihtsam on prognoosida ainult valitsemistasu languse mõju tootlusele eeldades, et tasude langus ei mõjuta fondide brutootlust, suurendab tasude langus otseselt fondide netootlust. Ainult tasu piirmäära vähendamine mõjuks positiivselt eelkõige esimesel paarikümnel aastal, hiljem on mõju väiksem, sest keskmine valitsemistasu läheneks pikas perspektiivis 0,5%-ni. Hinnanguliselt suureneb II samba vara väärtus ainult valitsemistasu piirmäära vähendamise korral 30 aastaga umbes 3% võrra. Valitsemistasu alampiirmäära langetamine 0,5%-lt 0,4%-le suurendab 40 aastase kogumisperioodi korral vara väärtust 2% võrra. Kogu muudatusettepaneku tulemusena suureneb 40 aastase kogumisperioodi korral vara väärtus umbes 6% võrra. Lähiaastatel suureneb inimeste pensionivara hinnanguliselt umbes viieteistkümne miljoni euro võrra aastas.

Tasude vähendamise võimalikku negatiivset mõju on oluliselt keerulisem hinnata, kuna pole teada kas ja mil määral muutuksid fondide investeerimisstrateegiad ning kui palju see täpselt mõjutaks fondide tootluseid. Kui pensionifondid investeerivad tulevikus rohkem kõrgema riski tootluse suhtega varaklassidesse, siis võib suureneda investeerimisrisk ja tootlus võib ka teatud perioodidel väheneda. Negatiivne mõju võib kaasneda ka kaudselt, juhul kui väheneksid fondide investeringud Eestisse ning see mõjutaks majanduskasvu ja I samba pensioniindeksit. Teisest küljest, kui teiste riikide investeringutelt on võimalik saada suuremat tootlust, siis pikas perspektiivis tähendab see Eesti jaoks kõrgemaid pensione ning need omakorda suurendavad kohalikku majanduskasvu (tarbimine suureneb).

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Seaduse rakendamisega ei kaasne tulusid ega kulusid riigieelarvele ning eelnõu ei ole seotud kohalike omavalitsuste tegevusega.

8. RAKENDUSAKTID

Eelnõuga antakse kaks uut volitusnormi ja muudetakse ühte olemasolevat volitusnormi.

Kehtestatakse uus volitusnorm, mis võimaldab rahandusministril vajadusel kehtestada rakendusakti tööandja pensionifondi ja määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi pensioniteatistes esitatavate väljamaksete suuruse prognoosimisel kasutatavate eelduste täpsustamiseks (vt IFS täiendamine §-ga 94¹). Arvestades, et Eestis ühtegi lepingulise fondina moodustatud tööandja pensionifondi ega aktsiaseltsina tegutsevat määratud väljamaksetega tööandja pensionifondi ei ole, ei ole plaanis ülalviidatud rakendusakti kohe kehtestada ja seetõttu ei ole eelnõu seletuskirjas ka rakendusakti kavandit esitatud. Rakendusakti

kehtestamise vajalikkust hinnatakse, kui on olemas selleks vajalik praktika.

Eelnõus tuuakse kohustuslike pensionifondidega seonduvalt sisse uus tasu liik – edukustasu (vt IFS täiendamine §-ga 65²). Edukustasu arvutamise põhimõtted sätestatakse eelnõu kohaselt seaduses. Siiski antakse eelnõuga ka volitusnorm, mis võimaldab vajadusel edukustasu arvutamise korda rakendusaktiga täpsustada, kehtestada näiteks vajadusel konkreetsed valemid edukustasu arvutamiseks.

Eelnõu muudab kohustuslike pensionifondide valitsemistasu piirmäära ja valitsemistasu määra vähendamise korda. Valitsemistasu määra vähendamise põhimõtted kehtestatakse rakendusakti asemel seaduses (vt IFS täiendamine §-ga 65¹). Olemasolev määrus – rahandusministri 5. aprilli 2017. a määrus nr 22 „Kohustusliku pensionifondi valitsemistasu määra vähendamise ulatus ja selle arvutamise kord“ – muutub kehtetuks. Siiski antakse eelnõuga ka volitusnorm, mis võimaldab vajadusel valitsemistasu määra vähendamise arvutamise korda rakendusaktiga täpsustada, kehtestada näiteks vajadusel konkreetsed valemid valitsemistasu määra vähendava kordaja arvutamiseks.

Seoses edukustasu sissetoomisega vajab täpsustamist rahandusministri 18. veebruari 2017. a määruse nr 16 „Nõuded prospektile ja välisriigi fondi kohta esitatavale lisateabele“ § 11 lõikes 1 esitatud loetelu tasudest ja kuludest, mis tuleb fondi prospektis ära näidata. Määruse muutmisel lisatakse loetellu edukustasu.

Eraldi rakendusaktide kavandeid eelnõu seletuskirjale lisatud ei ole. Muutmisele minevas määruses tehakse vaid väike täpsustus, teisi, võib-vormis määruseid esialgu ei ole kavas kehtestada. Nende määruste kehtestamise vajadust hinnatakse seaduse muudatuste jõustumisel praktika käigus.

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Eelnõu on kavandatud seadusena jõustuma 2019. aasta 13. jaanuaril, mis on direktiivi ülevõtmise tähtaeg.

Kohustuslike pensionifondide tasusid ja kohustusliku pensionifondi investeerimispiiranguid puudutavad muudatused (eelnõu § 1 p 2–6, 10–26, 57 ja 69–72) on kavandatud jõustuma 2019. aasta 1. jaanuaril, mil kaotavad kehtivuse praegused valitsemistasu piirmäärad (1,2% konservatiivsetel pensionifondidel ja 2% teistel kohustuslikel pensionifondidel).

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE JA HUVIRÜHMADE KAASAMINE

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Finantsinspeksioonile, Eesti Fondihaldurite Liidule, Eesti Pangaliidule, Finance Estoniale ja Eesti Tööandjate Keskliidule. Eelnõu suhtes esitasid oma arvamuse Finantsinspeksioon, Eesti Fondihaldurite Liit, Eesti Pangaliit, LHV, Luminor Pensions Estonia AS, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, FinanceEstonia, EstVCA, Tulundusühist Tuleva ja Rain Lõhmus.

Peamiselt esitati arvamusi ja tehti ettepanekuid kohustuslike pensionifondide valitsemistasu ja investeerimispiirangute kohta. Teised olulisemad teemad, mida tõstatati, olid tööandja III samba sissemaksetele sotsiaalmaksu soodustuse andmine ja II samba vabatahtlike sissemaksete võimaldamine. Viimased kaks on küll olulised teemad, kuid vajavad põhjalikumalt analüüsimist

ja arutelusid, ega pole vältimatult seotud selle eelnõuga. Seepärast vastavaid muudatusi eelnõusse lisatud ka ei ole.

Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu reguleerimiseks leiti saadetud tagasisidet arvestades ja sellele järgnenud läbirääkimiste käigus uus lahend, millega on eelnõus algselt välja pakutud valitsemistasu lahend asendatud. Selle asemel, et reguleerida eraldi likviidseid ja ebalikviidseid investeeringuid läbi tasude, on eelnõus mindud edukustasu peale. Kohustuslike pensionifondide valitsemistasu määra langetatakse, nagu algselt planeeritud, kuid lubatakse pensionifondi valitsejatel soovi korral kehtestada valitsemistasule lisaks edukustasu. Edukustasu võtmise eelduseks on see, et kohustuslike pensionifondide kumulatiivne tootlus peab ületama sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kumulatiivset kasvu.

I kooskõlastusringil esitatud märkused on lisatud seletuskirja lisa 3 olevasse märkuste tabelisse.

Lisaks tegid pensionifondi valitsejad läbirääkimiste käigu täiendavaid ettepanekuid ka kohustuslike pensionifondide investeerimispiirangute muutmiseks. Arutelude käigus keskenduti pensionifondide parema tootluse saavutamiseks lahenduste otsimisele ning võeti lisaks tasu reguleerimisele lauale ka pensionifondide investeerimispiirangud. Mitmed läbirääkimiste käigus esitatud investeerimispiirangute muutmise ettepanekud on eelnõusse ka lisatud.